

Taller d'educació afectivosexual. Curs 08-09.

Suspens en sexualitat

Rosa Sanchis Caudet

A. Fonamentació teòrica

Vies per a l'educació sexual

L'any 1994, juntament amb Enric Senabre, company de Filosofia, i Pilar Garcia, d'Anglès, vaig començar a ensenyar sexualitat a les tutories de l'antic 3r de BUP, a mesura que també anava introduint-la de manera transversal en la meua àrea. L'any 2000, i de la mà de la reforma educativa, aquella hora setmanal de formació, que s'havia de compartir amb les tècniques de d'estudi i les tasques normals de la tutoria, es va ampliar gràcies a una optativa que es deia Papers Socials d'Hòmens i Dones, i que tenia una càrrega horària de dues hores per a tercer d'ESO i tres, per a quart. El curs passat (08-09) el govern valencià va eliminar l'optativa de Papers Socials (i altres com Habilitats Socials) i les va substituir per Tallers de Llengua (Valencià i Castellà), de Matemàtiques, de Cultura Clàssica i d'Orientació Professional i per una optativa de només una hora lectiva per a 4t d'ESO que s'anomena Treball monogràfic d'investigació.

Les vies amb què el professorat compta per a donar educació sexual a l'escola són fonamentalment quatre: en la **tutoria**, a través d'una assignatura **optativa**, de manera transversal en la pròpia **matèria**, i a través de la intervenció puntual de persones **especialistes**. El treball tutorial potencia el seu efecte coeducador en la mesura que no es tracte d'una acció aïllada i no depenga solament del voluntarisme, sinó que forme part d'un pla d'acció tutorial per a tot el centre. Les optatives, que solen ser vistes per l'alumnat com a matèries menors, tenen el desavantatge d'arribar a un nombre limitat de joves. Pel que fa al tractament en la pròpia matèria, hem de recordar que la transversalitat no és un mer maquillatge sinó una substancial modificació que demana un gran esforç, i no sempre volem o sabem dur-lo a terme. Finalment, les intervencions externes, generalment en forma de xarrades, són útils si formen part d'uns ensenyaments realment coeducatius que tinguen com a objectiu clar eradicar el sexisme, l'androcentrisme i el masclisme; si no és així, es tracta de simples pegats que ens permeten passar la ITV de la igualtat sense canviar de vehicle.

Dificultats

El nostre treball educatiu en educació sexual parteix de la constatació de tres realitats. La primera és que **eduquem sempre**, quan parlem o quan callem, quan decidim fer-ho conscientment o quan afirmem que no és obligació de l'escola. Per tant, en absència d'una educació sexual de qualitat, les amistats, els mitjans de comunicació i tots els pseudoproductes culturals a què estem

sotmesos (per exemple les revistes per a joves)¹, ho faran per nosaltres. La segona és que educar en el **perill** i en els **no postergatori** en una època de sobredimensió de la sexualitat, i on la gent jove disposa també de major llibertat d'espais i d'horaris, és reduccionista i estèril. La tercera constatació és que educar sense **perspectiva de gènere**, i no posar de manifest la diferent educació que se'ns dóna depenent del que tenim entre les cames, és perpetuar la desigualtat.

La preeminència a l'actualitat d'un model d'**educació biologicista**, centrat en la prevenció dels riscos (embarassos i malalties) que se consideren inherents a la sexualitat i a la seua pràctica estrella (el coit) no fa més que reforçar el model sexual hegemònic: coitocentrista, reproductista, adultista, genitalista, normalista, parellista i sexista. A més, aquest tipus d'educació, generalment puntual i de curt recorregut, i dut a terme per especialistes, ens desperta més interrogants que respostes. Es donen les relacions afectivosexuals en contextos esterilitzats com la consulta ginecològica? Som immunes a les pors, als dubtes, a les pressions socials...? És el desconeixement dels mitjans anticonceptius, de l'aparell reproductor o de les pràctiques segures l'únic problema? Vacunem adequadament?

La realitat és que ens acostem a la sexualitat destacant solament les seues conseqüències negatives. L'entrada en l'educació sexual es fa per la porta de la salut, per la pressió i l'alarma social que creen els embarassos adolescents. Darrerament, la prevenció de la violència en la parella adolescent i jove està entrant a formar part de les agendes educatives. I és una bona notícia. Però la realitat és que patim també una **erotofòbia** que provoca que s'ignore el plaer i l'erotisme i impedeix que se'n parle i s'eduque adequadament. I això és especialment greu en les dones, educades per a no creure en el seu dret al gaudi sexual.

Les resistències són encara molt grans, també en la joventut. De vegades, les xarrades d'especialistes presenten discursos bastant alternatius. Per exemple, la visita al col·lectiu Lambda de gais, lesbianes, transsexuals i bisexuals de València ens aporta idees i conceptes que no solen aparèixer en els cursos biologicistes: l'orientació no és la identitat, el sexe no és el gènere, l'homofòbia i la transfòbia són violència contra les persones, etc. Malgrat tot, les respostes dels barons solen ser negar-se a anar a la xarrada o dir que, si van, s'asseuran apegats a la paret. Després de la visita, les preguntes que fan (*Qui posa què dins de qui? Qui fa d'home i qui de dona en una relació lesbiana? El transsexual té penis?*) ens recorden la feina que queda per fer ja que, de tant de posar l'èmfasi en la penetració i els seus riscos, es pensa que la sexualitat és un coit, que en una parella sempre hi haurà uns rols ben marcats i que les persones som el que tenim entre les cames.

Si de l'aula passem a la sala de professorat, ens trobarem també amb companys i companyes de Biologia cansats d'ensenyar reproducció, que han parlat a classe de sexe però s'han sentit malament perquè fins i tot algunes xiques parlaven de follar sense vergonyes, fent-los creure que en realitat qui necessitava formació era el professorat i no aquells a qui es pretenia educar. Trobem també tutores o tutors preocupats que diuen que els de l'ESO estan eixits i que elles van provocant i algun dia els passarà alguna cosa. Em demanen que els done una xarrada

---

¹ Rubio, Ángeles et. al.: "Influencias de las revistas juveniles en la sexualidad de las y los adolescentes". Instituto de la mujer, 2008. <http://www.educacion.es/cide/espanol/publicaciones/colecciones/mujeres/colm011/colm011.pdf>

d'anticonceptius (*Tu, que ets la del sexe!*) i davant de la meua negativa al·legant que per a parlar de mitjans anticonceptius no cal ser especialista i qualsevol ho pot fer, em confessen la por a les famílies, a la interpretació de la informació com a incitació al sexe.

Adolescents

Com veiem els i les adolescents? Com són? Què saben? Quina informació, i educació, tenen i què necessiten?

Aparentment, disposen de més informació i de més llibertat. Sembla que una multiplicitat de possibilitats s'obrin al seu davant. Però realment, el que hi ha és en primer lloc un sexisme que els empeny a ser i a comportar-se de manera completament distinta: ells, sexualment actius, i elles, contenint-los. I en segon lloc, l'acceptació d'un model de sexualitat coital, sense que siga el que més plaer proporciona a les xiques, simplement perquè és el que toca fer, perquè és el que fan tots, perquè és el que més li agrada al nuvi, perquè és el pastís que els i les adultes ens volíem reservar, perquè ningú els ha ensenyat a mirar dins i a preguntar-se: *I a mi, què és el que més m'agrada? Em conformaré que el sexe només siga això? Era açò volar?*

La imitació d'un model alié porta a la preocupació per no ser normal i a negar els propis sentiments. "El sentiment és la brúixola que ens dóna la possibilitat de maniobrar" afirma Calvo,² i "si no respectem el que sentim, no podem escoltar el que pensem, ni fer canvis per a millorar". Quan esperem impressionar les amistats o la parella (*Ho faig per ell!*), sacrifiquem els nostres interessos i perdem el poder personal.

Tot el món té, a més, un costat insà que ens omple d'autoexigències (*Has d'acabar el que has començat!*), que confon els desitjos amb les necessitats (*Els hòmens necessiten sexe!*), que es jutja (*Sóc un panoli; sóc l'últim dels meus amics a fer-ho*), que té poca tolerància a la frustració (*Si no em dones sexe, et deixaré*), que generalitza (*Tots els xics són iguals*), que tracta el propi cos de manera dictatorial (*Amb aquesta panxa ningú m'estimarà*), que relega al destí la responsabilitat de la pròpia felicitat (*Ningú em fa cas i no puc fer res*)... A més, hem heretat una moral basada en el treball dur i en l'esforç. I també exigim a les altres persones: amenacem, fem males cares o xantatge davant de la negativa de la parella, la sobreprotegim (*Tu deixa't portar, que jo sé el que t'agradarà!*), etc.

La pressió a les xiques, qualificant-les d'*estretes* per no accedir a les demandes sexuals masculines, és coacció i és no respectar la seua llibertat sexual. Solem afirmar que la gent jove és més lliure. Però la llibertat no significa haver de tindre relacions sexuals per obligació, i convertir en norma la transgressió de les normes; sinó ser lliure de mantenir-les. A l'igual que passava amb les dones que van viure la revolució sexual dels seixanta i dels setanta, no és necessàriament més lliure la dona que té moltes relacions; simplement trenca l'estereotip tradicional de la xica que s'ha de guardar.

---

² Calvo, Montse: *Sexualidad atlética o erotismo*. Icaria, Barcelona, 2008.

A continuació hi incloc quatre relats que el meu alumnat va escriure “des de la llibertat” d’imaginar una fantasia que els agradaria viure.³

ISLA PERDIDA

Yo iba en un gran barco de viaje al Caribe. El barco era enorme y en él iban miles de personas, entre ellos había un chico que me llamaba mucho la atención: era un chico de unos 18 años, alto, moreno, bien de cuerpo, con unos ojazos verdes. Una noche salí a tomar el fresco a la cubierta del yate, había luna llena, no había nadie pero de repente vi aparecer una silueta a lo lejos. No le di importancia hasta que me volví a girar y lo vi. Era él, se había acercado a mí y en menos que se diese cuenta ya estábamos hablando como si nos conociésemos de toda la vida. De repente se lanzó y me besó, fue un beso muy apasionado, pasamos toda la noche juntos en su camarote y fue genial, una noche muy apasionada pero sin llegar al coito. Al día siguiente volvimos a vernos y así los días siguientes hasta que un día hubo una gran tormenta y el barco naufragó.

Yo sólo me acuerdo de la gran tormenta porque al caer al agua y estar mucho tiempo en ella perdí el conocimiento y sólo me acuerdo que desperté junto a él en una playa desierta superchula con palmeras, agua superlimpia... Él me contó que la mayoría de la gente murió y que él fue el que me rescató y nadó 16 Km cargando conmigo hasta la isla. Allí en la isla vivimos días maravillosos, solos, desnudos por la playa... Una noche a la luz de la luna fuimos a la playa y allí perdí mi virginidad. Empezamos a besarnos apasionadamente, él me quitó la poca ropa que llevaba y yo a él, luego empezamos a besarnos por todo el cuerpo hasta que al final acabamos en el coito. Fue la mejor noche de mi vida y nunca me hubiese imaginado que hubiese tenido una historia de amor tan romántica y que iba a perder la virginidad en un lugar tan bonito y con un chico tan especial.

Pasamos el resto de nuestra vida allí ya que era una isla con muchos recursos y comida. Tuvimos tres hijos y vivimos los cinco felizmente en nuestra isla perdida.

(4t ESO, curs 03-04)

LA RUBIA

Entré en un bar de carretera, pedí una paella y una cerveza. A unos metros de mi mesa había una rubia potente, con un cuerpo 10 y un culazo que me hacía soñar. Empezamos a mirarnos, a hacernos señas y a tontear con la mirada. Acabé de comer y salí de allí, subí al coche y me fui. A los 10 minutos vi un coche detrás de mí haciéndome señas. Me adelantó y me hizo frenar, del coche salió la rubia, se subió en mi coche y me dijo que me metiera por el camino. Yo no quería faltarle al respeto, así que lo hice. En cuanto me metí, empezó a descamisarme, paré el coche y empezamos a desnudarnos.

Ella me hizo gozar haciendo cosas que no sabía ni que existían. Cuando acabamos, se bajó del coche y se fue andando. Y me quedé ahí parado y reventado, porque la chica tenía más resistencia que yo.

(Xic, 16 anys, curs 03-04)

---

³ Sanchis, Rosa: *¿Todo por amor? Una experiencia educativa contra la violencia a la mujer*. Octaedro, Barcelona, 2006. (Publicat en català a l'editorial Rosa Sensat)

SUEÑO SEXUAL

Yo y mis amigas estamos en Ibiza de viaje, nos lo pasamos de lujo pero nos falta algo... (tíos)

Por la noche nos arreglamos y nos vamos a un bar de striptease, toda la noche gritando como locas, desmelenadas, nunca había visto a mis amigas así y por supuesto ellas a mí tampoco.

Nos vamos del bar en busca de chavales, ya que el bar está lleno de chicas. Cuando salimos, vemos a los chicos del striptease y nos acercamos.

Nunca había visto tan de cerca a ningún tío tan perfecto, era ideal y lo mejor de todo es que eran... muchos.

Hemos estado un buen rato hablando pero todos queremos entrar en acción. Nos vamos a una playa y nos montamos una orgía para fliparla. Mientras Carlos se lo chupa a Luisa, ella le hace una paja a Roberto y él se enrolla con Marta, mientras que a ella se la están metiendo por el culo. Carla está rodeada... se la meten por el culo, por el chocho y por la boca... No sabe qué hacer... Yo la rescato y le quito dos pollas y me las meten a mí. Toda la noche sin parar y al día siguiente nos vamos al cine porque son tíos de puta madre, pero lo mejor es cómo follan.

(Xica, 4t ESO, curs 03-04)

FANTASÍA SEXUAL

Una chica de 17 años se enamora de un chico de 19, ella lo conocía porque iba con sus amigos, el chico pasaba de ella, la chica se dio cuenta de que él pasaba de ella y ella también empezó a pasar del chico. Un día en una fiesta se volvieron a ver, ella estaba muy cambiada y él empezó a fijarse en ella, estuvieron toda la noche hablando y se intercambiaron los números de móvil.

Al día siguiente él la llamó y quedaron por la tarde. Se fueron a dar una vuelta y cuando la llevó a casa le dio un beso. Ella cada día estaba más enamorada de él. Cuando llegó el sábado ella se fue con las amigas de desparrame, al final de la noche se encontró con él y como la chica iba muy ciega él se aprovechó y se la subió a la habitación y se la tiró. La chica era la primera vez que lo hacía. Ella no quería, pero él la obligó.

Al día siguiente ella estaba muy mal, no quería verlo, él no paraba de llamarla, quería hablar con ella. Al final la chica le cogió el móvil, él quería arreglarlo pero ella decía que no. Al final quedaron para hablar, él le decía que le perdonara, que no sabía lo que hacía, que se había comido un par de pastillitas. Ella le dijo que no quería un novio drogadicto, que si tanto la quería que tenía que dejar las drogas.

El chico se lo pensó y decidió dejar las drogas, la chica le dio otra oportunidad porque ella estaba enamorada de él.

Empezaron de cero y una noche, cuando más a gusto estaban, lo hicieron de la manera más bonita y romántica que hay.

Ahora están casados y con 2 hijos, él ya no la ha violado y ha dejado las drogas por completo.

Fin.

(Xica, 4t ESO, curs 03-04)

L'últim del relats continua esborronant-me cada vegada que el llegesc. Les conseqüències no desitjables de la sexualitat no són solament els embarassos o les malalties:

Són les experiències doloroses com el **sexe poc plaent o dolorós**: per la ignorància dels ritmes o dels desitjos de l'altra persona, per egoisme o falta d'empatia, per les dificultats de comunicació que fan que la majoria de les relacions sexuals ocorreguen en absolut silenci, per les pors a fer el ridícul o a no saber en els xics, a ser la fàcil o l'experimentada –o l'estreta, en alguns casos– en les xiques.

És el **sexe sota pressió**: per a satisfer l'altre, per a no perdre'l, per a donar la talla, per a aconseguir el que s'espera d'un, per exemple, *fer-ho* abans dels 16.

Són els **desenganys** com a conseqüència del mentir per a aconseguir o de la creença en un model romàntic amorós que crea una expectatives molt elevades que difícilment s'acompliran. Trobarà la xica de l'illa deserta un amor com el que descriu? I el xic del bar, una rossa que li faça coses inimaginables? La vida no és com la de les pel·lícules.

Les primeres relacions heterosexuales no tenen molt a veure amb les expectatives de les xiques: *Pensava que la primera vegada seria d'una altra manera!* Educades per a viure el sexe i el plaer a partir de les sensacions que desperta tot el cos, viure plenament la sexualitat significa embolicar-la d'afectivitat i de romanticisme. Estimar i ser estimades és fonamental per a les dones i les fa vàlides com a persones. Són educades per a tenir cura, per a escoltar, per a satisfer... I tot i que el coit no és en general la pràctica més plaent, la majoria assumeixen el desig de l'altre com a propi.

En els xics, l'amor no és una necessitat que els done validesa com a hòmens. L'experiència sexual és més genital i pot viure's independentment de les emocions. Tenen por a no donar la talla, ja que la vàlua d'un home depèn del rendiment. La falta d'empatia, i el poc valor que es dona a l'aprenentatge emocional, els fa acostar-se a les relacions heterosexuales des del desconeixement dels ritmes i dels gustos sexuals de les xiques. La pressió per "completar" el coit, i la consideració del risc com a excitant i masculí, porta a l'oblit o a la desconsideració de l'anticoncepció i dels desitjos de les altres, i en alguns casos del propi.

Històries d'amor

El mercat audiovisual és ple d'històries d'amor de pel·lícula que acompanyen les vides adolescents i els van mostrant les expectatives amoroses i de vida en parella a què podran arribar, els rols que compliran i la importància que tindrà a la seua vida l'amor i la parella.

Física o química, la sèrie d'Antena 3 que ja va per la tercera temporada, aconsegueix a la perfecció de fórmula clàssica que descriu Falcón (2009):

*"[...] relatar el camino que dos personajes deben recorrer para encontrarse, descubrirse, elegirse mutuamente y salvar obstáculos para que la suya sea una historia memorable es una de las fórmulas que mejor garantiza la implicación emocional del público."*⁴

⁴ Falcón, Laia: "¿Cómo tengo que ser para que me quieras? La construcción del enamoramiento en los relatos cinematográficos: propuesta de un modelo de alfabetización audiovisual para la prevención de la violencia de género". Revista *Estudios de la Juventud*, octubre 09, número 86.

<http://www.injuve.migualdad.es/injuve/contenidos.downloadatt.action?id=1175999934>

Un grapat d'alumnes, de professors i professores, algun pare i alguna mare i un cambrer, constitueixen les fitxes d'un tauler (El Zurbarán: un institut concertat de Madrid) i es dediquen a combinar-se enrotllant-se les unes amb les altres. La sèrie ens ofereix un material excepcional per a analitzar i donar resposta a les qüestions que Falcón planteja: Què fa desitjable una relació? Què fa que hòmens i dones aconseguen ser estimats? Com he de ser perquè m'estimes?

Per a respondre-hi, el detector de violència de l'alumnat ha d'estar en marxa perquè moltes narracions presenten com a vàlides situacions que reforcen esquemes sexistes i que en la vida real portarien al maltractament.

Abans de veure què farà saltar les alarmes, convé puntualitzar dues qüestions: que la narració que estem veient és només un capítol amorós, concret i aïllat, i no la història completa, i que els o les guionistes compliquen la trama perquè els personatges salven els obstacles que s'interposen en el seu amor i aconseguir així fer-nos desitjar que la parella es trobe. La pel·lícula *Codi 54* (Michael Winterbottom, 2003) és un exemple de com podem arribar a desitjar la relació forçada de la protagonista per part del seu enamorat.

Les sèries i les pel·lícules s'han de vore amb plaer, i Ferrés (2000) ens explica com la maduració consisteix en una ascensió en l'escala de plaers.⁵ L'últim d'aquests plaers deriva, precisament, de la reflexió. Les relacions afectives i sexuals s'han d'analitzar de manera racional, detectant els elements perillosos en relació als rols o a la violència i generant destreses personals i socials de protecció.

L'element primer d'alarma és que **les relacions difícils es presenten com a atractives**. En general, la gent jove dóna per fet que totes les parelles discuteixen i que això és una cosa normal. El problema és quan hi ha darrere una estructura de poder, que no es percep, i que mitjançant la humiliació o el dany físic o psíquic, fa passar per emocionant i excitant el que no és més que violència.

L'alarma ens la donarà també la idea que **l'amor no té barreres**, només les que artificialment posaran els o les guionistes per a fer-nos creure que el millor són les reconciliacions. Aquesta dinàmica que combina la tensió, l'explosió i la lluna de mel, la veiem representada en les relacions amb violència de gènere i fa que les dones s'enganxen al moment de felicitat de la reconciliació i els costa eixir.

Un 80% de les xiques i un 75% dels xics no relacionen la falta d'amor amb el maltractament. Pensen que es pot agredir, fer patir i causar dany, encara que estimen.⁶ També creuen que la solució és senzilla, sobretot els xics. Pensen que els conflictes de parella se solucionen parlant, perquè el problema deu haver estat originat per un malentés, per falta de paciència o per una pèrdua de control circumstancial. En general, es pensa que els barons tenen dificultats per a

---

⁵ Ferrés, Joan: *Educar en una cultura del espectàculo*. Paidós, Barcelona, 2000.

⁶ Meras, Ana: "Prevención de la violencia de género en adolescentes". Revista *Estudios de la Juventud*, núm. 62, 2003. <http://www.injuve.migualdad.es/injuve/contenidos.downloadatt.action?id=1586300430>

controlar la seua agressivitat, i aquesta **naturalització de la violència masculina** és també un element d'alarma.

Més elements de sospita ens vindran en la sexualitat, on s'espera que **ell prenga la iniciativa** i només quan no ho faça, per timidesa o per qualsevol altre motiu que no pose en dubte la seua masculinitat, serà ella qui es llance. Pel que fa al **desig**, aquest es presentarà com una **força irrefrenable en els barons**; de la mateixa manera que en les dones serà la força de l'amor allò contra el que no podran lluitar.

Amor i violència

Les xiques solen estar més atentes a la qüestió de la violència que els xics; però de vegades responen, amb un punt de superioritat, que a elles no els passarà perquè a la primera bufetada els deixaran. Ells i ells el veuen com un tema llunyà que els passa a les dones més grans, generalment casades, que són un poc dèbils de caràcter i consentidores, i que s'ajunten amb homes molt bèsties que estan bojós. Com elles són llestes i ells no són animals, no patiran ni provocaran violència.

El problema és que sí que passa: hi ha assetjadors i xiques que els suporten. A més, l'abús no comença amb una bufetada, es va instal·lant a través del que ens diuen que és l'amor, què és la parella i com s'han de comportar un home i una dona. I es reforça amb les creences sobre l'amor: *a) L'amor és dolor i sacrifici i el cos és el camp de batalla (dietes, operacions, esport dietètic...)* que fa sentir les dones inferiors o incompletes si no el tenen a la moda. Una altre aspecte del sacrifici és l'acceptació del sexe dolent com a normal. *b) La gelosia és un ingredient i senyal de l'amor.* *c) L'amor és incompletesa i cerca de la mitja taronja.* *d) L'amor és, per a les dones, lliurament personal, preocupació pels desitjos dels altres i postergació dels propis.* *e) L'amor és omnipotent: es pot canviar per amor i la missió de les xiques és salvar els xics.* *f) La parella (i més tard el nucli familiar) representa el màxim valor per a la dona. La ruptura és viscuda amb culpa i com un fracàs.*

L'amor no és dependència, ni dominació, ni necessitat... L'amor és llibertat i respecte, negociació justa, recolzament, confiança, honestedat, responsabilitat compartida... Cal aprendre a protegir-se, identificant els abusos subtils, analitzant les situacions de perill i desnaturalitzant la violència. I recordant que no hi ha amor en la violència.

Sentiments i raó

Ser racional s'associa a actuar fredament per a aconseguir un objectiu, sense que els sentiments hi intervinguen, i no s'entén una racionalitat que tinga en compte també l'altra persona, una racionalitat no agressiva sinó justa i assertiva. La realitat és que podem actuar estratègicament per a aconseguir els nostres interessos, fins i tot mentint o fent teatre, o podem guiar-nos per les normes cultural o socials, és a dir, pel que creiem que s'espera de nosaltres. Però hi ha encara una tercera manera, la més desitjable, on els altres no són instrument per al nostre benefici i on la relació és un espai de creixement, enteniment i comunicació.

Malauradament, el repertori tradicional i sexista d'habilitats socials es basa, en les xiques, en la capacitat per a resistir l'assetjament sexual dels barons, i en els xics, en la conquesta. En el cas

dels joves barons, és normal actuar per a aconseguir sexe pressionant, apel·lant al *tot el món ho fa* o a *quan es lliga no es parla, es va per feina*. Algunes xiques fan teatre quan lliguen per a parèixer obertes o aguanten en relacions per a no estar soles o perquè no creuen poder trobar altres xicots.

Duque⁷ ha estudiat el comportament sexual a les discoteques i comenta que l'aventura o el *lligue* ocasional provoca sentiments ambivalents en les xiques: quan lliguen senten que agraden però també se senten utilitzades i menyspreades. La premissa és que una xica que no lliga és que no agrada als xics. Això provoca que algunes xiques insegures tinguin relacions, no tant perquè ho desitgen, sinó per a comprovar que agraden. El problema és que lligar significa passar a ser considerada una fàcil i això fa també que els xics les busquen més. Per tant, lligar no és senyal d'agradar ni de ser atractiva: simplement és una manera d'augmentar el valor en la demanda masculina.

El *lligue* parteix per a Luque de pressupòsits desiguals: hi ha tot un joc de símbols i de mirades i poc de diàleg. Aparentment hi ha llibertat sense compromís. Podem fer tot el que volem. El problema és que cada persona dóna per fet unes coses, i sense diàleg, no hi ha igualtat ni llibertat per a les dones; contràriament, mai es lliuren de la crítica: la que no és puta és una estreta. *Las pavitas son las peores*.

Com es canvia?

S'ha de canviar el patró del que és atractiu o desitjable, el model amorós (i els ingredients perillosos), el model de sexualitat i el model de persona.

No és suficient un canvi personal. Tinc alumnes que saben que els seus xicots són masclistes i que no tenen relacions igualitàries, però tot i això no els volen deixar. Creuen que se'n penediran, que no trobaran res millor. Confien que ells canviaran i perseveren. Els falta també la legitimitat del grup. Deconstruir i construir relacions igualitàries és més fàcil si el grup d'iguals legitima els canvis i en fa de motor. La transformació no pot estar solament al cap, es dóna en la interacció, i és molt humà recórrer a l'autoengany o la distorsió de la realitat per a ocultar que s'estan tapant els propis desitjos.

En aquest procés, la **solidaritat femenina** és fonamental. Es pensa que les dones competeixen per naturalesa: per la bellesa, per un baró..., que es critiquen les unes a les altres i desconfien, interpretant els comentaris com a senyal d'enveja o de gelosia. Per contra, les dones són solidàries, creen xarxes de col·laboració i estableixen lligams d'amistat pregons. I això s'ha de potenciar per damunt de la crítica; especialment la solidaritat davant del model masculí tradicional, que tant de mal fa.

---

⁷ Duque, Elena: *Aprendiendo para el amor o para la violencia. Las relaciones en las discotecas*. El roure, Barcelona, 2006.

A més del rebuig teòric del model, hem de pensar que l'enamorament no és inevitable, sinó que es pot elegir i que s'ha d'aprendre a estimar a qui ens estima i rebutjar a qui no ho fa i no enamorar-nos de qui no ens tracta bé. De la mateixa manera, s'han de canviar els models desitjables i, si el xic popular que agrada a totes és un aprenent de masclista, hem d'apartar-nos d'ell i començar a pensar que no és atractiu perquè ens portarà a viure relacions de desigualtat.

Canviar les emocions passa per canviar els pensaments. Per exemple, si una xica vol fer teatre i a la seua parella no li sembla bé, si ella renuncia al teatre, estarà posant la relació per damunt dels seus interessos; però si interpreta que l'amor no és possessió, anant-se'n, renunciarà a una relació on no hi ha amor. La interpretació dels pensaments com a emocions, fa que es considere que aquestos no es poden modificar. Per exemple, la impotència. *No puc fer res. No puc canviar la situació.* La impotència és vista com un sentiment, i avaluada per tant com a natural i immodificable. Per contra, com explica Meras, la impotència és un procés cognitiu d'avaluació en el qual la persona revisa la realitat que creu veure, avalua els propis recursos i arriba a la conclusió que no pot fer-hi res. Però en tot aquest procés, les creences i els valors són un filtre en la percepció tant de la realitat exterior com de les pròpies possibilitats d'afrontament.

La ràbia, que si és un sentiment, respon a una avaluació en la qual se sent una agressió que provoca una resposta de lluita i acció.

L'anàlisi dels relats audiovisual

El treball personal a l'aula és molt complex. Encara que proposem la solidaritat, la crítica és una realitat i ens debatem sempre entre l'oportunitat de la reflexió personal a partir de la pròpia vida i la necessitat de preservar l'alumnat dels possibles atacs. L'anàlisi dels relats audiovisuals ens dóna una oportunitat excepcional per a practicar els canvis que hem estat parlant sense que siguin elles o ells els protagonistes directes.

Per a això, serà molt útil seleccionar moments claus de la narració i fer que contenen amb les seues paraules el que ha passat. Resulta curiós moltes vegades el relat que fan. En una escena de la primera temporada de *Física o química*, se celebra una festa *pet* en casa d'un alumne. El *petting* vol dir que es pot realitzar qualsevol pràctica sexual tret del coit. En un moment donat, un xic i una xica ixen del lavabo. La lectura d'una xica del curs passat (08-09) va ser que eixien de *fer-ho* perquè ell estava passant-se dos botons de la camisa.

Amb aquesta activitat tan simple, ens acostumem a mirar i a parar per a explicar el que veiem i podem captar també discursos paral·lels com l'anterior: *malgrat la consigna de la festa, està clar que una parella farà el coit.*

Una altra possibilitat és interrompre la narració en moments rellevants i preguntar què pensen que passarà o quina serà la reacció dels personatges. En el cas de les sèries, que normalment veuen i tenen molt fresques, és interessant proposar que representen a un o a diversos personatges i que escenifiquen altres maneres de respondre-hi.

També resulta esclaridor tractar de posar-se en el lloc de qui signa la narració per a veure que tot el que apareix a escena és el producte de decisions concretes i intencionades. Si comptem amb els mitjans tècnics adequats, encara és més recomanable fer materials audiovisuals propis, bé a partir de la reelaboració d'una escena o de guions propis.

Hi ha també la possibilitat de partir de les fórmules clàssiques d' enamorament dels contes tradicionals, analitzar les adaptacions que es fan a l'actualitat i transformar els relats en bons models igualitaris. (Rebolledo, 2009)

Per a l'anàlisi de les narracions amoroses, són molt útils les qüestions que proposa Falcón (09):

- a) **Atributs dels personatges.** Caracterització externa, gestos, paraules, elements simbòlics que els acompanyen. Quina és la situació de partida dels futurs enamorats? Quines mancances, quin bagatge, quines qualitats té cadascú dels personatges abans de trobar-se? Tractament audiovisual: apropament, selecció, muntatge, il·luminació, tipus de plànol, discurs musical...
- b) **Com es produeix l'encontre i l'enamorament?** Què propicia el contacte i quines característiques de cadascú d'ells sedueixen l'altre? Quines són les **motivacions** dels personatges principals: què buscaven al principi, que volen quan es coneixen, què motiva les seues reaccions al llarg de la trama.
- c) **Què o qui intervé a favor o en contra dels enamorats?** Antagonistes, ajudants, personatge que dóna...
- d) **A què condueix l'enamorament?** Com es planteja el desenllaç i les perspectives de futur que s'intueixen del relat. Com comença, quin és el **camí** recorregut pels protagonistes, i com acaba la narració? Tractament específic de com es presenta i s'acomiada els enamorats (imatges d'inici i desenllaç, què és el primer i el darrer que diuen...).

A aquestos apartats hi afegirem:

- e) **De quin tipus són les dificultats que hauran de salvar els enamorats?** Hi ha danys físic o psíquic? El conflicte es presenta com a emocionant i excitant? Motiva les persones enamorades? Es presenta de manera realista o es minimitza? Hi apareix la dinàmica: tensió, explosió, reconciliació? Es naturalitza o justifica la violència masculina? Tots els problemes se solucionen parlant?
- f) **Com és la relació sexual?** Qui pren la iniciativa? Què fa ella? Com es viu el desig? I l'amor? Hi ha responsabilitat compartida? Hi ha plaer?

Deia Fuster, en l'entrada [Amor](#) del seu *Diccionari per a ociosos*, que l'amor és un invent del trobadors provençals, completat i polit pels poetes italians del *dolce stil nuovo*. Aquest amor, en principi "afer d'aristòcrates i de paràsits d'aristòcrates" es va anar propagant, a través de la literatura, des d'unes classes socials a les altres, de manera lenta i gradual. La novetat dels trobadors, assenyala Fuster, va ser el canvi en el paper de la dona, convertida a través de l'amor cortés recíproc en una persona amb dret d'estimar. Però en una societat masculista, a les dones se'ls concedeix el dret a l'amor perquè "l'enamorat les necessita enamorades". Això significa que, en la mesura que la igualtat es va convertint en un dret adquirit i no donat per qui ostenta el poder, real i simbòlic, aquest amor començarà a fer aigües.

"Si bé ho mirem, l'amor, el vell «amor», l'amor que en diuen «romàntic», no té avui més trinxeres defensives que allò que hem destacat com instruments de penetració:

novel·letes rosa, films, serials. I els chansonniers, francesos o no: Jacques Brel o Domenico Modugno, Paul Anka o Nat King Cole, Aznavour o Josep Guardiola, que escampen per les ones els residus difuminats, convertits en calderilla, de la poesia «amorosa» dels romàntics. Novel·les, films, serials, cantants —però— tenen un públic: un gran públic, encara. És el final. Prou que ho sabem: la màxima difusió d'una idea o d'una moda coincideix amb el moment de la seva extinció. L'«amor» està en aquest estadi: l'últim i més baix graó. La nostra època jubila l'«amor». Ha arribat l'hora d'inventar un altre amor. Un amor —el de demà— que, probablement, no tolerarà un don Joan ni una Julieta, una Bovary ni un Otel·lo, un Werther ni una Beatrice...”⁸

Fuster vaticinava el final de l'amor romàntic als anys 70. Han passat més de tres dècades i aquest continua de moda. No hi ha *Julietes* ni *Romeus*, però hi ha *Ruths* i *Gorkes*, *Paules* i *Cavanos*. I a tots i a totes ens toca continuar inventant un altre amor...

---

⁸ Fuster, Joan: *Diccionari per a ociosos*, Edicions 62, Barcelona, 1978. Recomanem la lectura de l'article complet que es pot trobar ací: <http://ambitlinguisticcat.blogspot.com/2008/06/amor-diccionari-per-ociosos-de-fuster.html>

Bibliografía citada

- Altable, Charo: *Educación sentimental y erótica para adolescentes*. Miño y Dávila editores, Madrid, 2000.
- Calvo, Montse: *Sexualidad atlética o erotismo*. Icaria, Barcelona, 2008.
- Bedoya Bergua, J. Ma.: “El deseo y el placer”.
<http://vocesdehombres.wordpress.com/el-deseo-y-el-placer/>
- Duque, Elena: *Aprendiendo para el amor o para la violencia. Las relaciones en las discotecas*. El roure, Barcelona, 2006.
- Falcón, Laia: “¿Cómo tengo que ser para que me quieras? La construcción del enamoramiento en los relatos cinematográficos: propuesta de un modelo de alfabetización audiovisual para la prevención de la violencia de género”. Revista *Estudios de la Juventud*, octubre 09, número 86.
<http://www.injuve.migualdad.es/injuve/contenidos.downloadatt.action?id=1175999934>
- Ferrés, Joan: *Educar en una cultura del espectáculo*. Paidós, Barcelona, 2000.
- Fuster, Joan: *Diccionari per a ociosos*. Edicions 62, Barcelona, 1978.
Entrada: “Amor”. <http://ambitlinguisticcat.blogspot.com/2008/06/amor-diccionari-per-ociosos-de-fuster.html>
- Meras, Ana: “Prevención de la violencia de género en adolescentes”. Revista *Estudios de la Juventud*, núm. 62, 2003.
<http://www.injuve.migualdad.es/injuve/contenidos.downloadatt.action?id=1586300430>
- Rebolledo, Marisa et. al.: “[El País de los Cuentos al Revés I](#)”. “[El País de los Cuentos al Revés II](#)”. Dirección general de la Mujer. Gobierno de Cantabria. 2009.(?)
http://www.unidaddeigualdad.es/documentos_contenidos/2505_60644085_CuentosNoSexistas1.pdf
http://www.unidaddeigualdad.es/documentos_contenidos/2506_43672750_CuentosNoSexistasParte2.pdf
- Rubio, Ángeles et. al.: “Influencias de las revistas juveniles en la sexualidad de las y los adolescentes”. Instituto de la mujer, 2008.
<http://www.educacion.es/cide/espanol/publicaciones/colecciones/mujeres/colm011/colm011.pdf>
- Sanchis, Rosa: *Tot per amor?*, Rosa Sensat, Barcelona, 2006.

B. Activitats

Les activitats que presente a continuació varen ser treballades en l'optativa per a quart d'ESO
Treball monogràfic d'investigació, d'una hora lectiva a la setmana.

Índex

1. L'elecció amorosa
2. Sexualitat i educació
3. La cultura
4. La riquesa de la diversitat
5. El cos i els plaers
6. El mal amor i la violència
7. Habilitats socials

Tema 1: L'elecció amorosa

1.1. Amors impossibles.

Temes: la parella; la pressió; microviolències; amors difícils i/o impossibles.

Dos-cents dotze i dos-cents tretze

[...] Dues notes a peu de pàgina s'havien enamorat. Com que vivien en pàgines encarades –la 212 i la 213–, eren felices a la llibreria, sense cap altre contratemps que alguna mà fullejadora d'un possible comprador. Però un estudiant s'endugué el llibre i començaren a passar estones separades. Un dia l'estudiant en subratllà una i l'altra es va enfadar: «No m'agrada que et pintes», digué, i tingueren una baralla. Feia ja una setmana que no es parlaven quan l'estudiant deixà obert el llibre entre les dues pàgines per anar a comprar tabac i fou atropellat per un cotxe. El pare del xicot volgué conservar per sempre la seua habitació tal com ell l'havia deixada: la cadira un poc separada de la taula, el cendrer ple de puntes de cigarret, el llibre obert entre les pàgines 212 i 213...

Josep V. Marqués, *Amors impossibles*, Tres i Quatre

Qüestions:

1. Què t'ha semblat el text? Te l'havies imaginat així després de llegir el títol? Inventa't un altre títol.
2. Què opines de la frase: "No m'agrada que et pintes"? És un bon motiu per a una discussió? Creus que pot passar a la realitat entre una parella de joves una discussió per aquest motiu?
3. El títol del llibre és *Amors impossibles*. No sols a la literatura, també a les pel·lícules hi ha molts exemples d'amors difícils i/o impossibles. Posar algun exemple i explica com es resol finalment.
4. Imagina el diàleg que mantenen les dues notes quan discuteixen.
5. Com haguera continuat la relació si no s'haguera mort el jove?
6. Escribeu tres paraules que defineixen el que per a tu haurien de ser ingredients bàsics en una relació de parella. Escribeu una xicoteta situació (o dibuixa una xicoteta escena) que exemplifiqui cada ingredient.

1.2. L'amor. Ai, l'amor!

Temes: amor i elecció; tòpics amorosos: l'amor com a força incontrolable (instint, passió...); l'amor bipolar (gaudi i patiment); estabilitat, tendresa i amistat com a contraris a la passió...

Desenvolupament. Assenyala les afirmacions que comparteixes i les que no comparteixes (Vertader o Fals) i explica per què? Discussió en gran grup.

- L'amor és química que no es pot controlar. És un instint.
- Amb la nostra força de voluntat podem canviar els gustos i deixar de trobar atractiu el que no ens fa bé.
- Els xics/les xiques difícils d'aconseguir són atractius/ves.

- L'amor és una fletxa que et colpeix. Ve sense avisar i se'n va de la mateixa manera.
- Les discussions fan divertida una relació. Són la sal.
- L'amor dura entre 3 i 6 anys. Després és amistat.
- La gent amb caràcter i un poc agressiva és més apassionada.
- En l'amor sempre hi ha gaudi i patiment. I és bo que així siga.
- L'amor és una decisió. Podem deixar d'estimar a qui ens fa mal.
- Els xics amb caràcter i una mica xulets lliguen molt.
- Els bons xics o els xics estudiosos i treballadors són avorrits.
- L'amor és impossible de parar, encara que ens faça mal.
- En una relació amorosa, estabilitat i passió no són compatibles.
- L'amor és històric, cultural i social. En cada societat es viu d'una manera i ens fa enamorar-nos del que és socialment desitjable o atractiu.
- La tendresa i l'amistat en la parella fan sosa una relació.

1.3. La meua història d'amor favorita

Temes: expectatives amoroses; model amorós.

Desenvolupament. Escriu la història d'amor que t'agradaria viure. Imagina detalladament: on us coneixeu, com és ell/ella, qui pren la iniciativa, com aconseguixes que t'estime, què feu, etc. Conta també si la història té continuïtat o si acaba, etc.

Es llegeixen les històries a classe i es comenten a partir d'una graella on poden haver els elements que hem comentat anteriorment: com és ella/ell (importància dels trets físics o de caràcter), qui porta la iniciativa, què fem (què estem disposats a fer) perquè ens estime, com és l'encontre amorós (romàntic, passional...), té expectatives de futur, etc.

Qüestions:

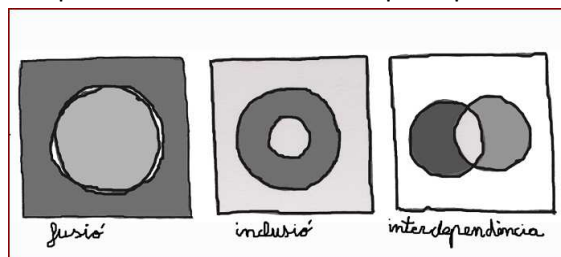
1. Són històries d'amor que respecten els drets humans? Són històries d'amor saludables? És fàcil que es puguen acomplir?
2. N'hi ha diferències entre les dels xics i les de les xiques? Quines són més realistes?

1.4. Models amorosos i espai personal

Temes: la parella; models de parella (fusió, inclusió i interdependència); educació emocional sexista (públic/privat); espai personal.

Qüestions:

1. Imagina que ets un cercle i la teua parella un altre cercle. L'espai d'intersecció és el que desitgeu compartir. Quin seria el model que representaria la teua parella ideal?

2. Per grups, poseu en comú els models. N'hi ha diferències en els xics i en les xiques?
3. Quin és el model que es dóna en la nostra societat? És igual entre la gent major que entre la gent jove? Explica'n les diferències, si les hi ha.
4. Quin penseu que és el millor model? I el pitjor? Expliqueu-ho.
5. Llegiu el text següent i expliqueu quina és l'educació emocional que es dóna als xics i a les xiques. En general, creus que els xics necessiten més llibertat, més espai personal que les xiques? Per què?

L'espai personal

La dona tradicionalment no tenia Espai Personal més enllà de la quotidianitat: tenia l'espai de la casa (la seua missió era fer-la agradable per als altres), l'espai dels seus fills (criar-los i tenir-ne cura), l'espai de la cuina (havia d'alimentar tota la família) i el de la parella (que estiga bé i pugui desenvolupar-se personalment i laboralment). Si hi havia persones majors o malaltes, també eren a l'espai de la dona. Però en una societat patriarcal, la maternitat no constitueix un valor social comparable al prestigi laboral, a l'ascens econòmic o al poder social. I a més, és una exigència sense contrapartida: les dones han hagut de donar molt sense demanar res a canvi. La fantasia és: "si em done als altres rebré a canvi ser estimada". A la dona se li ensenya que la vida té sentit en la mesura que ella es lliura. Quan s'enamora troba la raó de la seua vida: ja està per a l'altre i espera que l'altre estiga per a ella. Podria deixar-ho tot per imbuir-se plenament en l'altre, perdre's en ell, viure per a ell i per a la família que crea. Però si no és estimada com ella espera es genera tristesa i ressentiment.

En canvi, a l'home se li ensenya que allò important serà el seu treball i les seues aficions. L'home té un valor social en ell mateix independentment de la seua parella o dels seus fills. La fusió amorosa produeix por en el baró. És viscut com una pèrdua, possiblement d'identitat o com una por a quedar atrapat.

Sanchis, *Tot per amor?*, Rosa Sensat (2006)

1.5. L'elecció amorosa

Temes: expectatives amoroses; amor i elecció (instrumental, normativa, social, teatral, irracional i dialogada); la pressió de l'entorn.

Qüestions:

1. Com és la teua parella ideal. Descriu-la, tant físicament com de caràcter.
2. Llegeix. Les persones fem les nostres eleccions amoroses de diverses maneres:
  1. **Elecció instrumental.** Tenim uns interessos (volem seguretat, diners, sexe...) i posem els mitjans per a aconseguir-los.
  2. **Elecció normativa.** Elegim la parella d'acord amb les normes socials pròpies de la nostra cultura, siga o no el que volem realment.
  3. **Elecció social.** De vegades l'elecció no es fa d'acord amb les normes sinó per la pressió del nostre grup d'iguals.
  4. **Elecció teatral.** L'elecció normativa i la social ens podem portar a fer teatre, quan representem sentiments falsos. Ens importa sobretot donar una imatge.

5. Elecció irracional. No elegim, sinó que és “l’amor” qui ens tria. L’amor és una força que no depèn de la raó ni de les normes socials, i no hi podem fer res: si caiem en les seues xarxes, ja hem elegit.

6. Elecció dialogada. Nosaltres triem, però l’elecció es renova contínuament a través del diàleg i de l’acord democràtic. La negociació ens permet arribar a consensos.

(Adaptació a partir de *El amor en la sociedad del riesgo*, de Jesús Gómez, 2004, concretament dels models d’Elster i de Habermas)

3. Digues quin tipus d’elecció amorosa fan les persones que pronuncien aquestes frases:

- *Em sent molt sola, totes les meues amigues tenen xicot menys jo. He d’eixir amb algú!*
- *Estic enamorat de Joan, però els meus pares mai acceptarien una relació homosexual. Sé que amb Maria mai podré arribar a ser tan feliç però és la meua amiga i l’estime.*
- *Només vore’l ja vaig adonar-me’n que havia de ser per a mi. La veritat és que ara que portem un any, veig que no és tan bona relació com jo creia, però no puc fer res, l’estime.*
- *Si no li dic que vull eixir amb ella, no voldrà sexe. Però la veritat és que no tinc intenció d’eixir amb ningú, només vull rotllo.*
- *Joan m’agrada, però és el set-ciències de la classe i tot el món li té mania. Jo mai eixiria amb un friqui.*
- *Portem poc de temps junts i encara estem coneixent-nos. És massa prompte per a dir paraules com “sempre” o “mai”.*
- *Sóc l’únic dels meus amics que no ho ha fet. Pensaran que sóc un panoli. D’aquest cap de setmana no passa!*

4. Coneixes gent o personatges de sèries o pel·lícules que s’enamoren d’acord amb aquests patrons? Explica-ho.

5. Quina et sembla per a tu la millor elecció? Per què?

1.6. Bon amor?

Temes: el bon amor i el mal amor.

Desenvolupament. Selecciona les frases que designen un Bon amor.

Moltes persones, majors i joves, es pregunten sovint si el que estan vivint és un bon amor. Com que ja hem vist que n’hi ha molts tipus d’amor, però no tots ens convenen, tot seguit teniu un munt de frases que defineixen maneres d’estimar i de relacionar-se.

- *Dues persones que sempre van juntes i soles, i tenen els mateixos gusts, com si en foren una.*
- *Mirar-se als ulls agafats de la mà i notar els batecs del cor, sense que importe res més.*
- *Cadascú té el seu projecte de vida amb el respecte, l’ajuda i la cura de l’altra persona.*
- *Prendre a la parella com algú al nostre servei, com un mitjà per a satisfer les nostres necessitats i interessos.*
- *Pensar que l’altra persona ha de ser i actuar com a nosaltres ens sembla.*

- *Aconseguir el màxim de diners entre ambdós per a viure amb la millor qualitat de vida.*
- *Ajudar l'altra persona perquè siga autònoma, lliure i feliç.*
- *Alegrar-se dels èxits personals i professionals de l'altra persona.*
- *Un projecte comú que respecta i potencia i el projecte personal de cadascú.*
- *Una passió que ha de durar sempre.*
- *Una emoció que té com a objectiu la convivència i els fills.*
- *Triar, dels dos, el millor projecte de vida i que l'altra persona l'assumezca amb amor.*
- *Una atracció química misteriosa, que ningú entén ni controla.*
- *Intentar canviar l'altra persona perquè s'adapte als nostres gustos, afeccions...*
- *Un sentiment contra el qual no es pot lluitar ni oposar-se*
- *Una emoció capaç de superar tots els obstacles i les dificultats*
- *Una relació on la gelosia és una demostració de la molta estima existent*

1.7. La influència de l'entorn. Les sèries. Física o química

Temes: amor, sexualitat i prevenció; influència de les sèries de televisió.

Desenvolupament. Després de veure el fragment, i de llegir el diàleg, respon a les qüestions.

Ruth i Gorka tenen relacions coitals per primera vegada.

<http://www.youtube.com/watch?v=5KPtsJDw0MQ>

La primera vegada de Ruth i de Gorka

Ruth - *¡Póntelo!* (refiriéndose al condón)

Gorka - *Pero que no, que da igual, que además yo siempre acabo fuera...*

Ruth - *Es que yo así..., a pelo... solo lo hago con mis novios, sabes; eso sí..., llevo hasta donde quieran.*

Gorka - *¿Quieres salir conmigo?*

Ruth - *¡Vale! Oye, una cosa, ¿tú no tenías un piercing en la polla?*

Gorka - *¡No!, hace lo menos un año que me lo quité, ¿por qué?*

Ruth - *Ya..., vamos... ¿que tú no eres...?* (Ruth está preocupada porque ha estado chateando con un chico del instituto al que no le ha visto la cara, solamente el cuerpo y el pene con piercing, y teme que pueda tratarse de Gorka)

Gorka - *¿Yo no qué, tía? Si seguimos así, de cháchara, se me baja. ¿Empezamos o qué?*

Ruth - *¡Sí, perdona!*

(“Daños Colaterales” Física o Química, 1x3)

Qüestions:

1. Què penses de Ruth? I de Gorka? Què busquen en la relació? Hi ha pressió?
2. Què és més important, la preocupació de Ruth pel pírcing o la de Gorka per l'erecció? És fàcil el gaudi sexual quan s'està preocupada?
3. Discutiu sobre la responsabilitat de posar-se el condó. És de la xica? És del xic?
4. Què canviaríeu del diàleg que mantenen Ruth i Gorka? Escriviu-lo o representeu-lo.
5. En la sèrie hi ha moltes parelles y moltes relacions amoroses. Descriu les tres que més t'agraden o que et criden l'atenció i explica per què. Són relacions igualitàries? Són

agradables per a les dues persones? Hi ha parelles que pateixen? Per què? Què faries tu en el seu lloc?

1.8. Les cançons d'amor

Temes: educació afectivosexual a les cançons d'amor.

Desenvolupament. Elaboreu un mural retallant fragments de cançons d'amor i diferenciant entre el bon amor i el mal amor. Definiu un bon amor.

2.2. Educació sexual a l'escola

Temes: l'educació sexual a l'escola; biologicisme.

Desenvolupament. En el Zurbarán (*Física o química*) es planteja la possibilitat de fer classes de sexualitat. Vídeos:

Debat en classe de literatura sobre la sexualitat, a partir de *La Celestina*:

<http://www.youtube.com/watch?v=KOAPf0VZRQs>

En la sala del professorat del Zurbarán es proposa donar classes de sexualitat a l'alumnat:

<http://www.youtube.com/watch?v=gy1GC5CRsL4>

Qüestions:

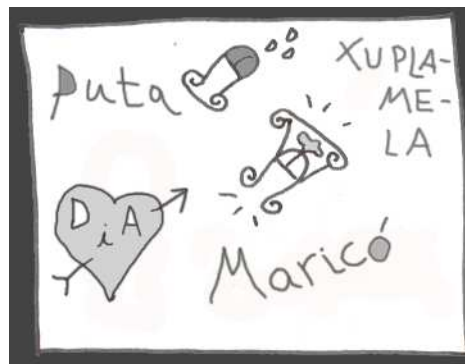
1. Què en pensen els professors i les professores?
2. Què proposen ensenyar?
3. Creus que l'alumnat del Zurbarán necessita classes de sexualitat?
4. Què se'ls hauria d'ensenyar?
5. I al teu institut? Creus que fan falta classes de sexualitat? Quins temes s'haurien de tractar?

2.3. La sexualitat al carrer: el vocabulari sexual

Temes: l'argot de la sexualitat; el vocabulari culte: model sexual hegemònic.

Desenvolupament. Recolliu el vocabulari sexual vulgar que s'utilitza al carrer o amb les amistats. Per grups, escriviu les paraules cultes i vulgars en els apartats de més avall, tot distingint en tots els casos entre paraules que fan referència als homes, a les dones i a tots dos:

- a. Parts sexuals (per exemple: *mamelles*, *xufa*, etc.)
- b. Actes durant les relacions sexuals (ex.: *follar*, *xuplar-la*, etc.)
- c. Qualificatius a les persones en relació a la sexualitat (ex. *maricó*, *cabrona*, etc.)
- d. Expressions amb parts o activitats sexuals del cos (ex. *vés-te'n a prendre pel cul*, *que et fallen*, etc.)
- e. Recolliu també acudits i pintades dels serveis o altres llocs on en trobeu.

Qüestions:

1. Quines són les parts considerades sexuals? Són masculines o femenines?
2. A quins actes sexuals fa referència la major part del vocabulari?
3. Marca els qualificatius negatius o que serveixen per a insultar, humiliar o rebaixar l'altre. Pertanyen a homes o a dones? Què es considera positiu i negatiu en l'home? I en la dona?
4. Escriu les paraules formals per a designar tot el vocabulari que has trobat.
5. Quan usem el llenguatge popular i quan el culte? Per què? Per què creus que s'utilitzen tantes paraules populars en el camp de la sexualitat?
6. Hi ha diferències entre les expressions masculines i les femenines? Com explicaries què és la

sexualitat segons aquestes paraules? És una visió positiva?

7. Elaboreu un mural amb tots els conceptes trobats, utilitzeu tot tipus de recursos gràfics (majúscules, minúscules, dibuixos, icones, colors, etc.) per a ressaltar allò més important.

2.4. Situacions per a educar

Temes: educació sexual a casa i a l'escola; pors; dificultats.

Desenvolupament. Imagina que ets un pare, una mare, o dues mares, o dos pares o... i escenifica aquestes situacions (com tu respondries):

1. Maria té cinc anys. Un amigueta més major de l'escola li ha ensenyat una revista pornogràfica. Quan arriba a casa us pregunta què vol dir *fer-ho* i què és *follar*. Què contesteu?
2. Albert i Jaume, de sis anys, tenen la porta de l'habitació tancada. Els crideu per a berenar però com que no us fan cas; aleshores entreu a l'habitació i els trobeu amb els pantalons abaixats. El vostre fill li està tocant la xufa a l'amic. Què feu?
3. Marcel·la està jugant amb Carol a metges. Només tenen cinc anys, però les trobeu amb les bragues abaixades, mirant-se i tocant-se l'una a l'altra. Què feu?
4. La iaia Marga està contant a la vostra menuda de 6 anys que els xiquets vénen de París i que els porta la cigonya. Què feu?
5. L'àvia Raquel ix amb un xicot deu anys més jove que ella. Aquesta vesprada ha quedat amb ell i està posant-se guapa. La vostra filla Raquel, de 13 anys, diu a l'àvia que està ridícula tan pintada i tan arreglada, i que cap de les àvies de les seues amigues ix tots els dies per a aparençar que és jove. Què feu?
6. Els vostres pares, Joan i Joana, ja estan jubilats. Han anat a passar les vacances a casa vostra i us ajuden en la cura del menut. Un dia, torneu amb els vostres fills de 4 i 15 anys, i pilleu el iaio i la iaia fent l'amor al sofà. El major es pixa de riure i, més tard, el sentiu contar-ho a un amic per telèfon: *Quin fàstic, tio, si la deu tenir com una pansa!* Què feu?
7. A Maria li agrada molt tocar-se; però hui teniu amigues convidades a casa i la vostra filla, que només té tres anys, està tocant-se la vulva al sofà. Què feu?
8. Carles i Maria ixen junts. Tenen 16 i 15 anys. Sou les mares de Maria i heu anat a una reunió que segurament acabarà tard. Maria aprofita per a enrotllar-se amb Carles però arribeu abans d'hora i...
9. La directora del col·legi us ha cridat i us ha explicat que la vostra menuda (5 anys) es tanca sovint en el lavabo amb un amic i juguen a tocar-se. Què feu?
10. En el calaix de la vostra filla Carla, de 14 anys, n'hi havia una caixa de preservatius amagats entre la roba interior. La setmana passada era plena i ara és mig buida. Què feu?

11. En el calaix del vostre fill Carles, de 14 anys, n'hi havia una caixa de preservatius amagats entre la roba interior. La setmana passada era plena i ara és mig buida. Què feu?
12. Norbert és molt amic del vostre Joan (12 anys) i s'ha quedat a dormir aquest cap de setmana. Divendres a la nit, ja tard, sentiu uns sorolls estranys. Entreu a l'habitació i els pilleu masturbant-se mentre miren una pel·lícula pornogràfica. Què feu?

Qüestions:

1. Hi ha moltes diferències entre la manera de reaccionar que creus que tindrien els teus pares/mares i la teua? Per què creus que passa això?
2. Creus que hi ha diferències en l'educació sexual que es dóna a xics i a xiques, xicotets i adolescents? Si és així, explica-les i intenta esbrinar per què creus que passa?
3. Creus que l'homofòbia continua existint? Com es podria eradicar?
4. Penses que els iaïos i les iaïes tenen sexualitat? I els xiquets i les xiquetes menuts? A partir de quina edat?

2.5. La sexualitat al llarg de la vida

Temes: la sexualitat en totes les etapes de la vida.

Desenvolupament. Llig el text, comenta'l i respon a les qüestions.

Úter

S'han detectat ereccions dins de l'úter i als pocs minuts del part i lubricació vaginal i erecció del clítoris en xiquetes acabades de nàixer.

0-2 anys

El primer any, la sexualitat del bebè se centra en els contactes amb els pares i les mares a través de carícies i abraçades. L'excitació que experimenten mitjançant múltiples focus de sensació física es tradueix de vegades en respostes sexuals (ereccions, lubricació). També són freqüents les manifestacions de plaer amb el tocament dels genitals.

2-4 anys

Tenen gran curiositat pel seu cos. Coneixen bé el gaudi sensual que els produeix l'estimulació genital. Cap als 2-3 anys ja es classifiquen com a xic o com a xica. Als 3 anys saben què és de xics i què és de xiques, però fins els 5 encara creuen que es pot canviar de sexe si es canvia allò extern, per exemple els vestits.

4-6 anys

Es consolida el coneixement de les diferències anatòmiques entre els sexes. Comencen els jocs sexuals sobre el propi cos o amb altres xiquets o xiquetes, seguint les pautes observades en les persones adultes. Han après a jugar segons les regles de la gent gran i n'han interioritzat la moral; però en la intimitat tenen una considerable gamma d'activitats realitzades amb consciència del plaer eròtic que impliquem: masturbació, jocs sexuals hetero o homosexuals, activitats amb objectes, etc.

Qüestions:

1. Tria una de les edats anterior i dibuixa en una o dues vinyetes una situació que exemplifiqui com es viu la sexualitat en aqueixa etapa.
2. Continua explicant com creus que serà la sexualitat en les edats següents fins a la vellesa.

2.6. La sexualitat a les revistes de xiques

Temes: educació afectivosexual a les revistes.

Desenvolupament. Porten a classe revistes de xiques i es retallen els articles que donen consells sobre la sexualitat. S'apeguen en cartolines i es comenten.

Qüestions:

1. A qui s'adrecen les revistes? Quins consells es donen?
2. Com s'han de comportar les xiques en la sexualitat, segons les revistes? Són útils per a la vida real?

2.6. El sexe ocasional

Temes: sexisme a les revistes; model de sexualitat atlètica; ètica sexual.

Desenvolupament. Llig l'article de la revista *Ragazza* (núm. 176, juny 04) i respon a les qüestions. Pots fer-ho al [bloc](#).

SEXO EXPRESS

Practicar el sexe ràpid o "aquí te pillo, aquí te mato" resulta excitante, pero, ¿te has parado a pensar en las ventajas e inconvenientes del ya llamado "quickie". Toma nota.

VENTAJAS

- **AUMENTA TU AUTOESTIMA:** No hay nada como sentirse descaradamente irresistible por un chico que no conoces de nada. Te sientes segura, imparable, la reina del universo...
- **ES MÁS EXCITANTE:** porque... ¡tienes mucho por descubrir y muy poco tiempo para hacerlo! Y claro, el empeño de ambos por dar lo mejor de cada uno ¡se multiplica por cuatro!
- **TE SIENTES MÁS LIBRE:** Es la ocasión perfecta para dar rienda suelta a tus fantasías más íntimas y hacer aquello que con alguien que te conoce bien no harías. Total, quizás no le vuelvas a ver. Así que... ¡a por todas!
- **TE EVITA SORPRESAS:** Vamos, que si lo que parece un todoterreno sexual, en realidad se comporta como un Seat Panda, no lo descubres cuando ya es demasiado tarde...
- **CONOCES MUNDO:** Es lo que tiene el sexo rápido... Que te permite practicarlo con cualquiera y en cualquier lugar sin necesidad de más florituras. ¡Y chicos hay muchos!

INCONVENIENTES

- **NO HAY MARCHA ATRÁS:** En diez minutos habrás pasado del saludo al sexo, y luego, si te he visto no me acuerdo. Ten claro lo que va a pasar si luego no te quieres arrepentir.
- **ES UN POCO FRÍO:** Está completamente contraindicado en aquellas chicas deseosas de romanticismo; tan rápido empieza, tan rápido acaba. Si buscar mimos, olvídate del sexo rápido, no hay tiempo para arrumacos.

- PUEDES PASARLO MAL...: Quizás te resulte la experiencia más excitante de toda tu vida y quieras volverle a ver, lo cual es poco probable... Mejor ¡disfruta y no te pillas!
- ...O QUE RESULTE UN FRACASO: Como sólo disponéis de unos minutos, corres el riesgo de que él se centre sólo en su persona y no se preocupe de que tú también disfrutes. ¡Uff!
- ÉS INCÓMODO: Las prisas, a veces no entienden de comodidades. Un baño, un coche, unas escaleras... Más que un encuentro sexual, puede parecerse a un show circense.

Silvia Murias (<http://karicies.blogspot.com>)

Qüestions:

1. De què depén l'autoestima femenina, segons l'article?
2. No és possible la negociació en la sexualitat exprés?
3. Els xics sempre volen sexe? Són egoistes i pensen només en el seu plaer?
4. Les xiques són totes romàntiques que es pengen del primer que passa?

Tema 3: La cultura

3.1. La sexualitat en altres cultures

Temes: la regulació cultural de la sexualitat.

Desenvolupament. Llegiu els textos i contesteu a les qüestions.

En una societat que no mirara malament el sexe

En un estudi de setanta-sis societats diferents de la nostra, trobem que en més del seixanta per cent d'aquestes les activitats homosexuals són considerades normals i acceptades socialment.

En algunes societats, els **homes homosexuals** són considerats per la comunitat poderosos bruixots, tenen una posició de poder i un prestigi considerable, perquè la comunitat considera que han estat transformats per un poder sobrenatural. Poden convertir-se en *esposa* d'un altre home, el qual pot tenir una altra esposa dona, al mateix temps que el bruixot pot mantenir una amant femenina (*xukxees* de Sibèria). [...]

En unes poques societats, les pràctiques homosexuals són realitzades per la totalitat dels homes. Així, entre els *siwans* d'Àfrica tots els homes, adults i joves, es diverteixen amb el coit anal. Els homes que no entren en aquestes activitats són considerats *estranyos*. Els homes importants deixen els seus fills els uns als altres i comenten les seues conquestes masculines tan obertament com les femenines. S'hi considera completament normal que igual els casats com els solters tinguen activitats homosexuals i heterosexuales.

Tots els solters *keraki* de Nova Guinea practiquen el coit anal. Durant els rituals d'iniciació a la vida adulta, els joves són sodomitzats pels adults, els quals consideren necessària aquesta pràctica per a enfortir-los. Durant un any faran el paper passiu en la relació, després passaran tot el temps de solters en el paper actiu amb els joves iniciats. [...]

En altres societats no és tan freqüent el coit anal. Les activitats homosexuals es limiten a la masturbació mútua. Entre els indis *crow*, per exemple, són bastant sovintejats els contactes bucogenitals. [...]

A l'estudi de 76 societats que em serveix de referència, només s'ha obtingut informació de l'existència de **lesbianisme** en disset pobles. Així, entre les *aranda* d'Austràlia és habitual acaronar-se el clitoris mútuament. Pràctiques de lesbianisme es donen també entre les dones *aymara*, *azande*, *chiricahues*, *chuckee*, *crow*, *dahomeianes*, *haitianes*, *manus*, *mbumdu*, *nama*, *ojibwa*, *quinault*, *samoanes*, *sanpoil*, *tswana* i *yuma*. Tanmateix, la situació de subordinació de les dones comporta que aquestes pràctiques no tinguen la mateixa consideració social, de prestigi, que tenen les dels homes en algunes societats que he comentat.

Xambó, Rafa: *Sexualitat provisional*, 3 i 4, 1988, (pàg.139-142)

Qüestions:

1. Com es considera l'homosexualitat en la majoria de cultures que cita Xambó?
2. Es tracta igual l'homosexualitat femenina que la masculina? Per què creus que passa això?

3. Escenifiqueu una discussió entre un *Keraki* i una persona de la nostra cultura sobre les pràctiques sexuals considerades normals.

La sexualitat a la infantesa i a l'adolescència

Pel que fa al tractament que donen els adults al comportament sexual de la infància i la joventut, cal primerament distingir tres tipus de societats. Així, hi haurà societats restrictives en les quals els adults prohibeixen qualsevol manifestació de la sexualitat infantil i juvenil -de tota manera, convé tenir present que sempre hi ha una considerable distància entre les pautes del codi moral acceptat i el comportament sexual real. Els càstigs són el recurs més utilitzat per a mantenir les restriccions, quan el comportament, malgrat les advertències en el sentit d'allò que no s'ha de fer, vulnera les normes imperants.[...]

No hi ha una frontera clara entre les societats restrictives i les semirestrictives. En totes dues persisteix una concepció negativa de l'expressió sexual entre la joventut. L'únic element per a considerar una societat com a restrictiva o semirestrictiva és l'actitud més o menys dura en els càstigs per als qui no observen les normes de comportament. És a dir, les societats semirestrictives, malgrat les prohibicions, són més suaus amb els transgressors. En aquestes societats es pot ignorar la llei sempre que es faci amb discreció. [...]

La majoria de societats estudiades, diferents a la nostra, es comporten d'una manera tolerant cap a les manifestacions sexuals durant el període d'infantesa i joventut. Per això se les denomina societats permissives.

Xiquetes i xiquets, xics i xiques, poden expressar lliurement la seua sexualitat, integrar-la en els jocs infantils i juvenils, imitar el comportament sexual dels adults. [...]

Entre els *pukapukans* de Polinèsia, xics i xiques es masturben de manera lliure i oberta en públic. [...] A Tikòpia, xiquets i xiquetes s'acaricien els genitals amb les mans sense ser castigats per aquest comportament.

La majoria de les societats tolerants també permeten a xiquetes i xiquets que observen la conducta sexual dels adults i que participen en les discussions sobre qüestions sexuals. [...]

Els chewa d'Àfrica creuen que, si els xiquets no comencen prompte a exercitar-se sexualment, mai no seran capaços de tenir fills. Així, amb l'absoluta aprovació dels pares, construeixen petites cabanes a una certa distància de l'aldea i juguen a ser marit i muller. Hi ha intercanvis periòdics de parelles fins que, ben entrada l'adolescència, contrauen matrimoni. [...]

Els joves *trobiandencs* poden retirar-se a la selva, a la cabana dels solters, o a qualsevol altre lloc adequat, i donar-s'hi a jocs sexuals prolongats amb plena aprovació dels pares. No es consuma cap matrimoni en aquesta societat sense un llarg període d'intimitat sexual en el qual són posades a prova la sinceritat de l'afecte i la compatibilitat sexual. [...]

Rafa Xambó. Op. Cit.

Qüestions:

1. Quants tipus de societats distingeix l'autor? Explica com es veu la sexualitat infantil i juvenil en cada tipus de societat.
2. De quin tipus és la nostra societat? Argumenta-ho amb exemples. T'agrada com és la nostra societat o preferiries que fóra més permissiva? Explica-ho.
3. Quines pràctiques et semblen bé i quines malament de les societats permissives. Per què?

4. Imagina que t'han convidat a un poble, lluny del teu país i de la teua cultura, on tot el món va despul·lat i, a més, viu la sexualitat de manera oberta i pública. Què faries? Dibuixa't o descriu-te en el poble junt als seus habitants. [adaptació d'Altable, 2000]

3.2. L'ablació física

Temes: l'ablació del clítoris; el plaer de les dones.

Desenvolupament. Llig el text i contesta a les qüestions.

Vaig sentir el so que feia aquella fulla. És com si t'amputaren un braç

Waris significa flor del desert. Waris Dirie, 31 anys, model somalí, considerada com una de les dones més belles del planeta, és ambaixadora especial de les Nacions Unides en la campanya contra la mutilació genital femenina, una terrible experiència que va sofrir als cinc anys. La curandera que la va intervenir va acabar amb la vida de la seua germana i la de dues de les seues cosines.

Dirie és una de les poques dones famoses que ha relatat sense embuts ni complexos el que va ser per a ella l'extirpació clítoris: 'no hi ha forma humana d'explicar el que sento. És com si algú et llescara la cuixa o t'amputara un braç, excepte que aqueixa és la part més sensible del teu cos. Vaig sentir el so que feia aquell full mentre es movia d'un costat a l'altre tallant-me la pell. Quan ho recorde, la veritat és que no puc creure que em passara a mi. És com si estiguera parlant de quelcom que li ha succeït a una altra persona.

Als 12 anys son pare, un nòmada, va voler vendre-la a un mercader per un grapat de camells. La xiqueta va fugir amb l'ajuda de sa mare i va aconseguir arribar fins a la casa d'uns familiars a Mogadiscio (Somàlia). D'allí va saltar a Londres on un fotògraf de modes la va descobrir enfundada en un uniforme de la cadena McDonald's.

La fama i els diners no li han esborrat de la seua ment la mutilació a què va ser sotmesa, a pesar que va intentar una reconstrucció quirúrgica a la capital del Regne Unit. Waris Dirie, autora del llibre *Flor del desert*, traduït a 14 idiomes, a Espanya editat per Planeta, reconeix que 'va fugir del sexe durant anys fins que va aconseguir formar una família amb un músic de jazz. [...]” *El País*, 6 de maig de 2001

Qüestions:

1. Quina raó creus que hi ha per a practicar aquests càstigs? N'havies sentit parlar?
2. Què pensen, els que realitzen aquestes pràctiques o les recolzen, sobre el plaer de les dones?
3. Quin lloc ocupen les dones en les societats on es produeixen les mutilacions? Passa el mateix amb els homes?
4. Què pensa la nostra religió del plaer? I de les dones? Compara-ho amb les cultures anteriors.
5. Quan a una dona se li diu “puta” perquè és massa activa sexualment, què significa? Té alguna cosa a veure amb la negació del plaer de què es parlava abans?

3.3. L'ablació psicològica

Temes: el plaer de les dones.

Desenvolupament. Llig els textos i comenta'ls.

En primer lugar, nuestros deseos y apetencias no son monolíticos y permanentemente uniformes, como no lo son nuestros gustos gastronómicos o musicales; de hechos unos y otros pueden variar al compás de nuestra evolución vital. [...]

En segundo lugar, es difícil la sintonización con otros cuerpos sin la mínima sintonización con el cuerpo propio: por una parte, quien sabe del placer que puede darse a sí mismo, establece menos vínculos de dependencia y, en consecuencia, tiende a manipular menos y a captar mejor la manipulación de los demás; por otra parte, nadie puede darnos más placer que aquel que estamos en disposición de recibir. Si bien la colaboración de una persona buena amante (dispuesta a aprender sin manipulación) así como la información de ciertos recursos, favorecen el placer sexual, no existen los príncipes azules que traigan el placer en bandeja; el mejor príncipe azul siempre es el que cada uno guarda dentro de sí mismo." (pág. 67)

Mujeres y represión

Es difícil encontrar en nuestra cultura personas que no se hayan tropezado con reacciones negativas respecto a la expresión de su sexualidad, por parte de su entorno, y es difícil encontrar personas que no hayan interiorizado dichas reacciones negativas, negándose a sí mismas el placer que puede proporcionarles su cuerpo, o asociando dicho placer con sentimientos negativos varios: culpa, ansiedad, tensión, vergüenza, etc., etc. [...]

La población femenina es la población en quien más ha recaído históricamente ese mensaje de negación como cuerpo erótico, y la población que más lo ha interiorizado.

Por una parte se han asociado históricamente los genitales femeninos con dolor y suciedad; por otra, la gran complejidad de la vulva, así como el hecho de que el clítoris se halle un tanto escondido, unido a los obstáculos del entorno para su exploración, contribuye en su conjunto, y entre otras causas, a que la mujer tenga más obstáculos –que no menos posibilidades– para integrar sus genitales en su esquema corporal y, en consecuencia, para darse placer con el propio cuerpo. (pág. 56 y 57)

CALVO, Montse, *Trampas y claves sexuales*, 3a edición, 1991, Icaria, Barcelona (1a. 1987)

3.4. Les pressions de la masculinitat

Temes: pressió; masculinitat i violències.

Desenvolupament. Llegiu el text i contesteu a les preguntes.

[...] En la pubertat, se li diu al xiquet que ha de "créixer", "deixar de ser un marieta" i no quedar-se aferrat a les faldes de sa mare". [...] Tot açò fa que el xic se senta obligat a adoptar una "imatge masculina" [...]. Se suposa que els xics han de mostrar una nova "imatge dura", ridiculitzar les seues mares i distanciar-se d'elles, sobretot davant d'amics, pares i germans barons. Com diu un xic anomenat George: "Quan vénen els meus amics i ma mare intenta dir-me quin programa puc veure en televisió, és humiliant. 'Apaga aqueixa televisió!', em va cridar una vegada des de l'altra habitació. Em va fer tanta vergonya que vaig cridar: 'Calla't!', i vaig pujar el volum encara més. Els xics es van quedar veritablement impressionats: 'Em sembla que a tu no

pot dir-te ta mare el que has de fer!', va exclamar un. Des d'aleshores, fins els grans em respecten, però sent que sóc un fill terrible i tinc por que ma mare m'odie".

[...] Aquesta pressió social sobre els barons, que, en ocasions, comença amb les "intimidacions" a l'escola, moltes vegades produeix una prolongada crisi moral i emocional, un període durant el qual el xic intenta canviar la seua personalitat, semblar "dur" i "impassible". [...] Els extrems de comportament "dur" i la violència que s'han atribuït a les hormones masculines (i, per tant, s'han considerat "normals") són, en realitat, desmesurats i gens normals. Si la societat prohibís intimidar així els xiquets, seria molt més harmoniosa i menys violenta.

Shere Hite. *EPS*

Qüestions

1. Anoteu les expressions que es dirigeixen despectivament als xics que no abandonen la influència de sa mare. Heu sentit frases com aquestes? Són normals? Creieu que us afectarien si us les digueren a vosaltres?
2. Per què afirma el text que els xics volen ser durs i impassibles? Com se senten actuant així? És bo per a ells aquesta educació?
3. A les xiques també els passa? Per què? Quins missatges els donen a elles?
4. Quina relació teniu els xics amb els vostres pares? De què parreu? És igual que amb les mares? Us imagineu parlant-los de l'últim amor que heu tingut?
5. Parlar d'emocions és encara una característica femenina? Argumenteu-ho.
6. Creieu que pot tenir alguna relació el comportament violent i agressiu dels xiquets amb el tipus d'educació de què parla el text? I amb l'educació que no els desenvolupa el món emocional sinó que el reprimeix per poc masculí?

3.5. L'ocultació de la sexualitat

Temes: l'educació sexual; retallades.

Desenvolupament. Llig el text i contesta a les qüestions.

Fa molts anys hi havia un castell enclavat en una vall tan rica que sempre estava plena de margalides blanques. En qualsevol època de l'any les cases de la gent lluien plenes de gerros amb flors; les dones i els homes, els xiquets i les xiquetes, grans i menuts, es feien collars o se les enganxaven a la roba. Al rei, però, li agradava tenir cura del seu propi jardí de margalides: les tenia plantades en arrenclerats cavallons, mai les collia per a gaudir-ne dins de palau i no deixava que ningú, ni el fill ni la filla estimada, tocaren ni una sola de les flors que cultivava. Un dia, el rei va decidir que era l'hora que els fills es casaren i va voler regalar una margalida a cada un perquè la portaren a les parelles elegides. Els dos es van sorprendre, perquè malgrat que el camp n'estava ple i d'amagat haurien pogut llevar-li'n al pare sense que se n'adonara, mai havien tingut a les mans cap margalida. Així és que els dos fills del rei se n'anaren corrent ben contents a ensenyar el present. El xic, com que no podia muntar a cavall amb la flor a la mà, se la va posar en una butxaca, però de camí va trobar uns amics i va estar una estona jugant amb ells; quan per fi arribà per a regalar-la a la xica que estimava, la flor estava tota desfeta. La germana, en canvi, se n'havia anat passejant, però a cada pas arrencava un pètal de la margalida mentre preguntava: m'estima... o no m'estima..., m'estima... o no m'estima... I quan va arribar al costat del xic amat i volgué donar-li la margalida, ja no li quedava flor.

Qüestions:

1. Per què creus que el rei no deixava que els fills tocaren les seues flors?
2. Per què els fills del rei fan malbé la flor que els regala son pare?
3. Què creus que representa la flor?

3.6. Les retallades a la sexualitat

Temes: la regulació i el control social de la sexualitat.

Desenvolupament. Llig el text següent i respon a les qüestions.

La nostra cultura, en els moments més repressius, ha arribat a plantejar i a donar una interpretació de la sexualitat en què aquesta quedava reduïda a:

La procreació. Tota activitat no orientada a la procreació és inadequada. L'anticoncepció, a excepció de l'abstinència, es considera antinatural.

La genitalitat. Les activitats sexuals no coitals són considerades activitats menors o preliminars, és a dir, una preparació per al coït.

Els barons. Les dones no tenen o no han de tindre desigs sexuals, no han de sentir plaer, etc.

Els adults. Els xiquets no tenen o no han de tindre interessos sexuals i els ancians no han d'estar motivats per la sexualitat.

Les persones "normals". Els minusvàlids físics i psíquics no han de permetre's conductes sexuals, entre moltes altres coses perquè no es considera adequat que procreen.

L'heterosexualitat. L'homosexualitat és considerada una conducta desviada i les pràctiques que s'hi associen, com la penetració anal, es consideren degradants.

El matrimoni o la parella. Les relacions prematrimonials i de les persones que no estigueren casades són considerades il·legítimes i són objecte de discriminació legal.

Fèlix López: *La vida sexual del adolescente*. EVD, 1999

Qüestions:

1. Quin d'ells creus que és el retall més fort i més influent en la nostra societat? I el que menys? Argumenta-ho.
2. Reflexiona sobre quin d'aquests retalls ha pogut influir més en la teua forma d'entendre la sexualitat.
3. Creus que podem fer alguna cosa per a superar-los? Què?

3.7. El petting

Temes: sexualitat no coital.

Desenvolupament. Llig el text següent i respon a les qüestions.

Petting és una expressió nord-americana que ve del verb *to pet*, que vol dir «amanyagar, acariciar». Però *petting* vol dir alguna cosa més que acariciar: designa una mena de joc amorós en el qual tot, llevat del coit, és permès. El fet que no s'arribi al coit és una frontera, un límit que els mateixos protagonistes s'han marcat. Encara que sobretot es fa servir per evitar un embaràs no desitjat, hi ha xiques que s'estimen més el *petting* per conservar l'himen. Això és molt estès en alguns països, especialment als Estats Units. En certa mesura, de *petting* n'hi ha en tota relació eròtica. Del primer bes es passa a un pròleg refinat abans d'arribar al coit. Parlem de *petting* en sentit estricte si s'arriba a una satisfacció completa. Limitar-se al *petting* és, al contrari, més sensat quan es vol fer l'amor però no es volen tenir fills i no es pot o no es disposa de mètodes contraceptius (...). Això pot tenir altres avantatges en relació amb el coit. S'aprenen més de pressa les reaccions sexuals de l'altre, perquè s'està obligat a prestar-hi més atenció. Igual que amb el coit, amb el *petting* es busca la satisfacció sexual de tots dos (...) El *petting* no s'aprèn, sinó que es practica progressivament. Es fa un bes, s'acaricia i, gradualment, es passa a tocar-se sota la roba, fins que un/a es torna més valent/a i decidit/da; els participants es despullen més o menys mútuament i amb les mans comencen de buscar les parts sexuals de l'altre. Un dia, un dels dos té un orgasme i amb això n'hi pot haver prou per un quant temps. Però, a poc a poc, sorgeix o ha de sorgir el desig que l'altre també tinga l'orgasme».

Información sexual para jóvenes, de B. Claesson dins P. Font (1991)

Qüestions:

1. Què és el *petting*? És un tipus de relació exclusiva d'adolescents? Per què?
2. Quins avantatges té respecte d'altres pràctiques com el coit?
3. Les relacions a l'adulthood es basen sempre en el coit? Per què penseu que és així?
4. Per què es diu del coit "relacions completes"?

3.8. L'orgasme femení

Temes: sexualitat no coital; orgasme femení.

Desenvolupament. Llig el text següent i comenta'l.

Nueva Versión Del Orgasmo Femenino

El Informe Hite sobre la sexualidad femenina ofrece una amplia base de investigación que demuestra que las mujeres pueden alcanzar el orgasmo con facilidad. Documentando, con las propias palabras de muchas mujeres, cómo alcanzan el orgasmo por sí solas a través de la masturbación, el informe muestra que la mujer no tiene ningún problema para llegar a él, aunque la sociedad sí lo tiene en aceptar cómo lo alcanza, insistiendo en que debe intentar tener el orgasmo durante el coito. Pero hoy podríamos diseñar una nueva versión del sexo efectiva tanto para las mujeres como para los hombres.

Con anterioridad a mi trabajo, se había creído que las mujeres tenían dificultad por alcanzar el orgasmo (y algunos aún lo creen), y que debían intentar conseguir su "plenitud vaginal" y experimentar el orgasmo durante el coito, es decir, tener un "orgasmo vaginal". El "orgasmo clitoridiano" se consideraba "inmaduro" y "menor". Aunque el Informe Hite la desmintiera,

esta idea ha vuelto a hacer fortuna desde hace unos pocos años, a medida de que el llamado punto G vino a suplir el viejo concepto de orgasmo vaginal: ¡cada mujer debía tener un orgasmo por la penetración, si era una mujer hecha y derecha!

Sere Hite (2000)

3.9. Festa Pet en Física o química

Temes: *petting*; *pressions*.

Desenvolupament.

Cabano organitza una festa Petting a sa casa.

http://www.youtube.com/watch?v=0kTb_aojrfo

<http://www.youtube.com/watch?v=vmVO1RUoAcw>

Paula s'enrotlla amb Cabano

http://www.youtube.com/watch?v=b_SYx3QFr7k

Julio intenta forçar a Cova

http://www.youtube.com/watch?v=OYQB_4BBOXE

Paula se sincera amb Blanca després de la festa.

<http://www.youtube.com/watch?v=pOHCgww5SLs>

Qüestions:

1. Tot el món ho passa bé a la festa? Qui no ho passa bé? Per què?
2. Fixa't en els xics. Tots tenen sexe per gust? Es pressionen entre ells? Per què creus que ho fan? Passa a la realitat?
3. Explica les situacions on es pressiona per a tindre relacions sexuals. Com hauries actuat tu?
4. Comenta el diàleg entre Cabano i Paula ([Amor y preservativo](#) de karíci.es):

A Paula li agrada Cabano, un dels xics més sol·licitats de l'institut. Per a cridar la seua atenció, ha ballat morbosament amb la seua amiga Cova. Ell la convida a la seua habitació:

Cabano - *Joder tía, que subidón con las pastis, ¿eh?*

Paula - *Sí...*

Cabano - *Te estás portando de puta madre ¿Me la comes un rato?*

Paula - *¿Tienes preservativos?*

Cabano - *¿Para esto?, ¡tú flipas!; ¿qué quieres, comer goma?*

Paula - *Es que... no sé...*

Cabano - *Joder tía, con lo enrollada que parecías con Cova. ¡Dime que no estoy perdiendo el tiempo contigo! ¡Venga!*

Paula - *Pero... ¿yo te gusto?*

Cabano - *¡Mucho!*

(“Sólo es sexo”, *Física o Química* 1x2)

5. Imagina que ets Cabano i Paula. Fes una representació de l'escena canviant tot el que consideres perquè els dos s'ho passen bé.

Activitat de recapitulació dels blocs 1, 2 i 3.

Imagina que ets una o un extraterrestre que has vingut d'amagat al nostre planeta i vols fer una descripció detallada de la manera de viure l'amor i la sexualitat en la nostra societat. Escribeu un text informatiu que incloga els apartats següents:

- **Sexualitat.** Com es viu la sexualitat: en solitud, en parella, ocasionalment, en una relació estable... A quina edat. Entre qui. Pràctiques sexuals considerades normals.
- **Models de relació. Parella.** Quins models de relació s'estableixen. Duració. Què busquen les persones en la relació de parella: motivacions. Què es considera una bona relació de parella.
- **Amor.** Com sorgeix l'amor. Com es viu. Entre qui. Quan s'acaba.
- **Hòmens i dones.** Comportament que s'espera dels xics i de les xiques en l'amor i en la sexualitat. Què és atractiu en un xic i en una xica.
- **Plaer.** El plaer per als xics i per a les xiques.

Comença la redacció així:

"En el planeta Terra, concretament en la part occidental, els humans i les humanes..."

Tema 4: La riqueza de la diversitat

4.1. La transsexualitat

Temes: transsexualitat.

Desenvolupament. Comentari del documental.

Documental: "Transexuales: rompiendo géneros"

El Hospital Carlos Haya de Málaga, dependiente de la Consejería de Salud de la Junta de Andalucía, es el único centro público del Estado Español que cuenta con una unidad de cirugía de reasignación de sexo. Por tanto, la sanidad andaluza es la única que cubre este tipo de operaciones por la Seguridad Social.

El Parlamento Andaluz aprobó en 1999 que este tipo de intervenciones fueran cubiertas por la Sanidad Pública. Desde entonces se han producido 111 operaciones sobre 95 pacientes, siendo más frecuentes las intervenciones de cambio de hombre a mujer y con edades comprendidas entre los 20 y los 30 años. La duración del proceso de transexualización es larga, estimándose en una media de 4 años. Durante este tiempo, los transexuales siguen un protocolo que pasa por psicólogos y endocrinos, y que concluye con el tratamiento quirúrgico y sus posteriores revisiones.

Los transexuales de la Comunidad Valenciana, Extremadura y Castilla y León pueden ser derivados a Andalucía para ser intervenidos gratuitamente. En el resto de las comunidades, la única alternativa es acudir a clínicas privadas. Tan sólo la generalización de la gratuidad y la puesta en marcha de nuevas unidades evitará el éxodo de unas comunidades a otras y la discriminación entre territorios.

El precio de una operación de reasignación de sexo por la medicina privada oscila entre 12.000 y 25.000 euros. La ventaja está en que no existen listas de espera ni protocolos previos.

Las personas transexuales esperan que se les facilite la intervención de forma gratuita, pero piden también que se les dote de derechos: al cambio de nombre, a un trabajo digno, a estar informados, a no ser discriminadas... Línea 900 aborda la vida de varias de estas personas, sus sueños, sus frustraciones...

Transexuales: rompiendo géneros es un reportaje de Mamen Briz, Jordi Abusada y Roberto Monseco. Línea 900 es un programa de la 2 de TVE

Activitat:

Imagina't que ets una persona transsexual. Com seria un dia sencer de la teua vida?

4.2. El sistema sexe-gènere

Temes: dissidències sexuals.

Desenvolupament. Comenteu l'esquema següent i describiu-lo en les vostres paraules.

El sistema sexe-gènere crea una cadena simbòlica que converteix en dissidents els qui se n'ixen del model.

Sexe	Gènere	Objecte desig	Pràctica sexual
Home	Masculí	Dona	Penetrar
Dona	Femení	Home	Ser penetrada

Qüestions:

1. Explica, segons aquest esquema, què és una persona transsexual. I una persona intersexual?
2. Què els passa als hòmens que no es comporten de manera masculina? I a les xiques que fan coses considerades de xics?
3. Quines coses fem nosaltres que se n'ixen del que es considera femení o masculí? Ens han criticat alguna vegada?

4.3. La diversitat

Temes: diversitat de gènere.

Desenvolupament. Comenteu el vídeo: [Vestido Nuevo](#) (Sergi Pérez, 2008).

Qüestions:

1. Com és Mario?
2. Com creus que actua l'escola davant de la disfressa de Màrio? I davant dels agressors?
3. I els companys? Per què l'insulten? Qui el recolza, per què ho fa?
4. Com actua el pare? Creus que ho fa adequadament?
5. Què faries tu si un germanet teu fera el mateix que Mario, el protagonista del vídeo.

4.4. La Intersexualitat

Temes: intersexualitat.

Desenvolupament. Llegiu el text i comenteu-lo. Després, feu l'activitat.

Cheryl Chase va patir un xoc als 20 anys (1970). Va descobrir el seu historial mèdic. Nasqué amb micropenis, testicles sense descendir y una estranya obertura darrere de la uretra. Fins a l'any i mig va ser educada com a xic. Però aleshores els metges s'ho van tornar a pensar i van decidir que era una xica. L'operaren sense haver acomplert els dos anys i li llevaren el clítoris (molt xicotet per a ser penis, però massa gran per a ser clítoris). Als 8 anys va ser operada de nou per a extirpar-li la part testicular que tenien els seus ovaris. Finalment li abaixà la regla.

Al 35 anys (1985) era una dona de negocis amb èxit, directora d'una companyia internacional d'alta tecnologia, però era una persona infeliç i va intentar suïcidar-se.

L'any 1992 va anar a San Francisco; allí entrà en contacte amb diversos col·lectius i va fundar l'ISNA (Intersex Society of North America), una comunitat d'intersexuals que buscava ajudar les persones a afrontar l'estigma, la vergonya i el dolor patit.

Els objectius d'ISNA són:

- Denunciar el sistemàtic encobriment dels nadons intersexuals. Posar de manifest que 1 de cada 100 criatures presenta alguna anomalia en la diferenciació sexual i que en 1 de cada 2000 casos resulta difícil respondre a la pregunta: és xic o xica? Prova de la gran quantitat de nadons intersexuals que s'oculten és que als USA tots els grans hospitals tenen un equip mèdic d'"experts" que s'encarreguen d'assignar el sexe als intersexuals.
- Denunciar la hipocresia de considerar la Mutilació genital africana un ritual bàrbar que desfigura i en canvi dir-li a l'extirpació dels clítoris dels bebès intersexuals Cliteroplàstia i considerar-la una pràctica científica que normalitza una desviació.

Activitat:

Sou l'equip mèdic d'un gran hospital i acaba de nàixer un nadó intersexual. Escenifiqueu la reunió on decidireu què fer-hi. Posteriorment, representeu el moment en què informeu el pare i la mare de la criatura.

4.5. La diversitat sexual

Temes: intersexualitat; diversitat sexual.

Desenvolupament. Llig la informació i comenta-la.

Per a determinar el sexe d'un bebè, normalment se li miren els genitals. A l'ecografia, si hom veu un penis, interpreta que el nadó serà mascle, i l'observació externa quan naix la criatura ho acaba de confirmar. Però la realitat és molt més diversa i hi ha més d'un aspecte que hem de considerar.

En primer lloc, el **fenotip**. Generalment les xiques tenen més malucs i pits i els xics més pèl i musculatura... No cal dir que hi ha xics sense pèl i xiques que s'han de sotmetre a la tortura de depilar-se fins i tot el bigoti, xiques amb una musculatura espectacular i xics sense to muscular.

En segon lloc hi ha els **genitals externs** (testicles, penis, clítoris, llavis majors i menors...) i els **genitals interns** (vagina, úter, trompes, conducte deferent, pròstata...). També ací la varietat ens trenca els esquemes. Persones amb un ovari i un testicle, amb **ovotestes** (amb porció testicular i ovàrica), amb un penis "massa menut" o un clítoris "massa gran", amb llavis fusionats...

En tercer lloc hi ha els **cromosomes**. Generalment, les persones amb fenotip femení i genitals interns i externs femenins tenen el cariotip XX; i les que ho tenen masculí, XY. Però també la diversitat és ací major. Hi ha persones amb un cromosoma més (XXY o Síndrome de Klinefelter), que solen tindre genitals externs masculins però caràcters secundaris femenins (malucs i pits). I hi ha també persones amb un cromosoma menys o incomplet (XO, [Síndrome de Turner](#)), també XXX...

Finalment hi ha les **hormones**. Totes les persones tenim hormones femenines (estrògens) i masculines (andrògens); però els nivells varien d'un sexe a l'altre i també al llarg de la vida. Hi ha persones que tenen hiperplasia adrenocortical congènita, que és una producció molt alta

d'andrògenos que provoca xiques molt masculines i xics prematurament masculinitzats. I hi ha també persones amb [Síndrome d'insensibilitat androgènica](#) completa o parcial (2). Se les anomena xiques CAIS o PAIS; però tenen cariotip XY. Els seus testicles produeixen testosterona però les seues cèl·lules no l'assimilen.

Només dos sexes? En absolut. Els genitals interns, els externs, els cromosomes, les hormones... tot el món té més variacions del que la gent suposa. I els que naixen fora del motlle són els anomenats intersexuals. La biòloga nord-americana Anne Fausto-Sterling assenyala que l'1,7% dels nadons presenta alguna forma d'intersexualitat, i que entre un 1 i un 2 per mil és difícil respondre a la pregunta: és xic o xica?

4.6. Els moviments d'hòmens per la igualtat

Temes: noves masculinitats; hòmens igualitaris.

Desenvolupament: Comenta els textos i respon a les qüestions.

1. Et sembla real aquest diàleg?
2. Els xics igualitaris ensenyen als que no ho són?

- *¡Vaya con Chimo! Ahora dice que los sábados por la mañana no puede venir al partido de futbito porque ha de ir a comprar con Pepa y el niño. ¿Acaso no puede comprar ella sola? Siempre lo mismo; te casas y te... ¡Bueno, lo que sabéis!*

- *¿Sabéis? ¡Tú sí que no sabes nada!... Tanta telebasura y tanta publicidad quasi pornográfica te tiene la cabeza comida. ¿Qué pasa, que si no machacas a tu mujer eres menos hombre? ¡Oye, si sigues así quien se va soy yo!*

- *Estoy con Juan, ¿acaso piensas que tu vida no cambiará cuando tengas hijos?*

Debón, N, *De par... en par*, Instituto de la Mujer, 2006

3. Entra al bloc d'educació afectivosexual karicies.blogspot.com. Llegeix el post: **Blogosfera d'homes per la igualtat a l'estat Espanyol** i visita algunes de les pàgines que apareixen (et recomane www.ahige.org).
4. Explica què són els moviments d'hòmens per la igualtat. Digues en quines ciutats de l'estat Espanyol s'han format grups. Explica què pretenen aquestos grups, és a dir, quins són els seus objectius. Explica des de quan s'han format aquestos grups. Indica algunes de les activitats que duen a terme.
5. Què penses que poden guanyar o aconseguir els hòmens organitzant-se en grups? I perdre? Són feministes els grups d'hòmens per la igualtat?
6. Coneixes grups de dones? Quins? Si no en coneixes, busca algunes pàgines de dones i posales al comentari perquè altres persones les puguen conèixer. Creus que són útils?
7. Què opines dels grups d'hòmens? Creus que seria possible un grup de xics a l'institut? De què parlarien? Participaries en un grup d'hòmens? Animaries la teua parella a participar-hi?

¿QUÉ SON LOS GRUPOS DE HOMBRES IGUALITARIOS?

Algunos hombres estamos hartos de ser el hombre que nos han enseñado que debemos ser (hombres serios, responsables de nuestras vidas y la de l@s demás, tan fuertes y

valientes que no podemos rendirnos nunca, sin necesidad de nadie y con las mujeres a nuestro servicio, destacando siempre e intentando ser los primeros, competitivos, agresivos, sin poder expresar sentimientos, viviendo las relaciones sexuales como un examen continuo de nuestra propia virilidad, teniendo todas las soluciones y sabiendo tomar todas las decisiones, no llorando bajo ningún concepto...). Algunos nos hemos dado cuenta además de cómo ciertos comportamientos masculinos son dañinos,

A partir de esto ya varios pensamos que puede ser útil crear un espacio de encuentro y comunicación –un grupo de hombres-. Un espacio para reflexionar sobre las diferencias entre el mundo que nos prometieron y el que nos encontramos, para cambiar nuestros hábitos, para sacarle partido a las múltiples ventajas que nos permitirían vivir las relaciones con otros hombres y con las mujeres, en cercanía, igualdad real y bienestar compartido.

Los grupos no son ni más ni menos que un lugar para hablar de esas cosas que el mandato masculino tradicional nos prohibió o nos estimuló en demasía, de las posiciones en que nos colocó respecto a los otros y las otras, un espacio para dejar la fachada a un lado y hablar sinceramente de nuestros miedos, nuestras vulnerabilidades, nuestros deseos e intereses inconfesables y de mostrar que no somos el héroe infalible ni que tenemos que definirnos en función de buscar el control y dominio sobre otros u otras. Ése es su valor, y ésa es la oportunidad que ofrecen a todos los hombres que están hartos de parecer lo que no son o de ser lo que no desean o provoca daño, y que con alegría, pueden reflexionar juntos, asumiendo el reto de la plena igualdad.

Cuando hablamos de grupos de hombres igualitarios, nos referimos a lo contrario de aquellos grupos de hombres que promueven o hacen la guerra, las peñas futboleras, o los que se sienten “atacados” por lo que llaman “feminismo radical”. [...] En el Estado Español, las asociaciones de padres separados (y despechados) que reclaman, entre otras cosas, la creación de Institutos para los Hombres, son la expresión más organizada en la defensa de los privilegios masculinos, así como la violencia masculina contra las mujeres es la manifestación más sangrante de la negativa de no pocos hombres a la autonomía de sus parejas. [...]

Los grupos de hombres igualitarios no son más que grupos de chicos que analizan el rol masculino tradicional en el que los hombres son socializados, desmontándolo y buscando formas de relación más igualitarias, de equivalencia, saludables y justas tanto con las mujeres como con los propios hombres.

L. Bonino, D. Leal, J.A. Lozoya y P. Szil. 2003 (www.hombresigualdad.com)

4.7. La diversitat

Temes: La diversitat de gènere.

Desenvolupament. Llig aquesta història real i comenta-la.

Filo tenía 10 años y le intrigaban muchísimo los niños: cómo se movían, con que juguetes se divertían... Ella se aburría con las muñecas, pero siempre le regalaban alguna. Las tenía colgadas en la pared de su habitación. A su madre le había parecido una buena idea, ya que la niña no las utilizaba para jugar. A Filo la que más le gustaba era la muñeca legionaria; de esas tenía tres: un hermano que estaba haciendo el servicio militar le trajo una y desde entonces, cada vez que otro hermano se iba a la mili, al ver que la única muñeca que le gustaba a Filo era la legionaria, le traía

otra. Así llegó a tener cuatro, su pequeña colección. No jugaba con ellas, pero le encantaba observar cómo esas muñecas iban vestidas de chicos, como sus hermanos. Le encantaba la ropa de chico. Filo odiaba las faldas que la obligaban a mantener las piernas cerradas para que no se le viera nada, y además le limitaban la movilidad. ¡No!, ella se sentía libre con pantalones; con ellos podía correr, saltar y despatarrarse a sus anchas. Era feliz jugando a vaqueros y a Tarzán, y lo que no podía soportar era jugar a mamás y papás; de hecho nunca jugó. Filo quería ser un niño porque todo lo que le decían que era propio de niñas no le gustaba, ¡que aburrimiento! Entendía que lo único que la diferenciaba de los niños era la pilila y por eso un día decidió construirse una.

Entró en el baño y se encerró, cogió el rollo de papel higiénico por un extremo y fue enrollándolo hasta hacer un cilindro de un diámetro que le pareció suficiente, se abrió de piernas y se lo colocó entre los labios vaginales. Se subió las bragas y se puso el pantalón. Salió del baño y caminó por la casa experimentando la sensación de llevar algo entre las piernas, ¡le encantó! Filo sabía que no le podía contar aquello a nadie, porque le caería una bronca tremenda y desaparecerían los rollos de papel del baño; sin embargo, a ella no le parecía nada malo lo que hacía.

No os he contado que a Filo, aunque le hubiera gustado ser un chico, le molestaba mucho que la confundieran con uno, que le dijeran guapo, o, ¡que niño más mono!, ¿dónde está tu mama rey?, etc. Constantemente la confundían con un niño porque Filo llevaba el pelo corto y vestía pantalones. Un día se colocó su pilila (bueno, según se le estropeaban se iba haciendo más) y se echó a la calle a jugar con la idea de que no se llamaría Filo, sino José. Ese día solo jugó con niños, a los que se presentaba bajo su nuevo nombre: Hola, soy José ¿puedo jugar con vosotros? Nadie le recriminaba nada e hizo nuevas amistades. Un día se encontró en el parque con un compañero de clase. Éste, todo contento, se acercó a saludarla:

–¡Hola Filo!

–¿Filo? Yo me llamo José.

–No, tú eres Filo, vamos juntos a clase.

–No, te has confundido, no te conozco, pero si quieres jugamos.

–¡Vale! –dijo el niño desconcertado.

Al día siguiente, cuando Filo encontró a su compañero en clase, éste le contó alucinado que había estado jugando con un niño que se llamaba José y que era igual que ella. Filo puso cara de incrédula, pero por dentro estaba que se meaba de la risa. ¡Lo había conseguido!, era Filo y José. ¡Guauu! se había reído de todo y de todos. Cuando le preguntaban si era chico o chica contestaba lo que se le antojaba, según le viniera mejor. Pasó de estar en una situación desfavorable a una favorable. Ahora era ella la que decidía.

Pasaron los años y Filo se fue olvidando de estos juegos simplemente porque se inventaba otros. Siempre fue una niña especial.

Irma Navarro

Tema 5: El cos i els plaers

5.1. La salut dels xics

Temes: salut i masculinitat.

Qüestions:

1. Quina relació tenen les xiques amb el seu cos? I amb els genitals? I els xics?
2. Quin tipus de missatges reben els xics i les xiques sobre el seu cos i els seus genitals de l'entorn (amics, família, mitjans de comunicació...)? Quina consideració social tenen els genitals d'uns i de les altres?
3. Feu un dibuix esquemàtic dels genitals masculins i femenins. És difícil?
4. Es perceben els genitals masculins com a problemàtics? I els femenins? Havies llegit les recomanacions següents?

Autoexamen testicular

Usted debería familiarizarse con la forma que tienen sus testículos normalmente y cómo los siente al tacto. De este modo, tendrá más probabilidades de advertir cualquier cambio.

El mejor momento para un autoexamen de testículos es después de hacerse una ducha o baño con agua caliente, cuando el tejido del escroto está relajado y cuelga con más flacidez.

1. Mueva el pene hacia un costado para mirarse los testículos en el espejo. Fíjese para detectar la presencia de hinchazón o nódulos. Asegúrese de que cada testículo tenga aproximadamente el mismo tamaño que el otro. Es normal que uno sea levemente más grande que el otro.
2. Sustenga el testículo poniendo los dedos índice y medio por debajo y el pulgar por encima. Generalmente, el testículo tiene forma oval, y es suave y firme.
3. Revítese para detectar si tiene nódulos moviendo el testículo suavemente entre el pulgar y los dedos. Verifique si hay algún cambio en el tamaño o la forma, o si lo siente diferente al tacto.
4. Revise el epidídimo: conducto blando y espiralado donde madura el esperma y que se extiende por encima y detrás de cada testículo. Es posible que tenga una textura más nodular que el testículo.
5. Palpe el conducto denominado conducto deferente que sale del epidídimo y tiene forma de spaghetti. Debería tener la textura de un cordón suave.

Si conoce bien la textura de todas estas partes, tendrá más probabilidades de no confundirlas con nódulos cancerosos.

Repita el examen en el otro testículo.

Té 53 anys, és funcionari i no recorda quan va ser l'última vegada que es va fer una revisió mèdica. "Principalment per por a l'exploració", afirma. Com ell pensen molts altres espanyols que es mostren reticents a visitar la consulta de l'uròleg, malgrat que els especialistes recomanen acudir-hi a partir dels 50. "La por a l'exploració és un mite, però també una realitat, en especial quan es tracta de revisar la pròstata", assegura l'uròleg Luis López-Fando, de l'Hospital Ramón y Cajal. "Ningú vol fer-se el tacte rectal. Però ja no es revisa com abans, hem canviat i els uròlegs joves preferim el decúbit supí, de manera que el pacient et veu i s'afavoreix, a més, la relació metge-pacient".

[...] Precisament el càncer de testicles és el més freqüent de l'adult jove. Cada any es produeixen de 3 a 6 nous casos per cada 100.000 hòmens. Si és detectat precoçment, pot ser una malaltia amb moltíssimes possibilitats de curació. "Per això és molt important ensenyar els xiquets i els joves a realitzar-se autoexploracions per a detectar aviat qualsevol anomalia, perquè pot haver-hi patologies benignes, però no sempre és així" apunta el doctor López-Fondo.

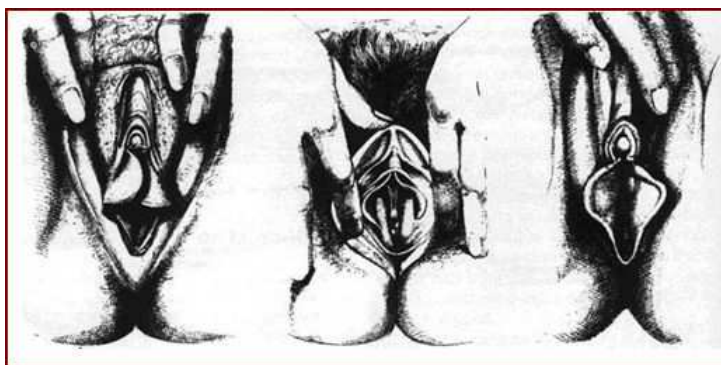
[...] Els experts diuen que un de cada sis hòmens serà diagnosticat de càncer de pròstata al llarg de la seua vida, però solament un de cada 32 morirà per aquesta malaltia. A Espanya hi ha una incidència d'uns 30 casos nous a l'any per cada 100.000 habitants, i s'estima que augmentarà un 50% en els propers 50 anys. En tractar-se d'una patologia que no presenta símptomes inicials, els uròlegs recomanen un diagnòstic precoç i insisteixen en la necessitat de realitzar controls mèdics rutinaris a partir dels 50 anys.

Revista Muface (desembre-febrer 2008-09)

5.2. Els genitals femenins

Temes: el cos de les dones i les seues possibilitats erògenes.

Desenvolupament. Assenyala les part dels dibuix i comenta els textos.

Els genitals misteriosos

Fins al segle XVII, els genitals femenins no van rebre cap nom, i eren considerats com la part inversa del penis; és a dir, com si les dones tingueren un penis, però cap a dins.

Quan *van descobrir* el clítoris, van dir que era un penis atrofiat, i se'ls van desmuntar les teories: com podia ser que les dones tingueren un penis dins (la vagina) i un penis fora (el clítoris)? Molts estudis de l'època afirmaven que el clítoris era un òrgan superflu i patològic, és a dir, una malaltia.

En els segles XVIII, XIX i el principi del XX, apareixia terminologia sobre els genitals femenins, però quasi exclusivament de les parts que intervenien en la reproducció, no en el plaer. Va ser ben entrat el segle XX quan la ciència sexològica ja es va ocupar, per fi, de les qualitats erògenes, d'excitació i plaer, dels genitals externs femenins.

R. Sanchis i E. Senabre, *Què tinc ací baix?*, Bullent, 2005.

El clítoris

Constitueix una singularitat anatòmica d'excepció, ja que és l'únic òrgan de l'aparell genital de la dona o del baró amb una única funció coneguda: concentrar i acumular sensacions sexuals i plaer eròtic.

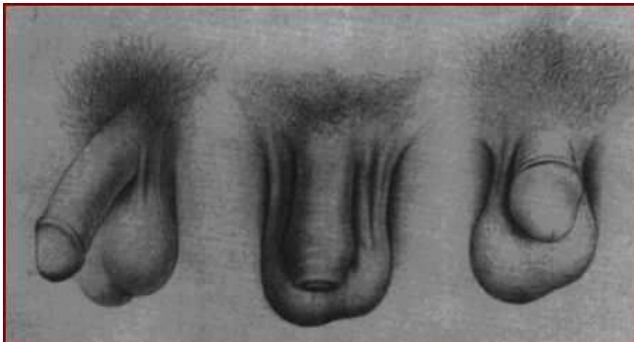
Sovint es considera el clítoris com un penis en xicotet, però aquesta és una apreciació discriminatòria per a la dona i a més errònia. El clítoris no posseeix funció reproductora ni urinària, i, normalment, quan se l'estimula, no s'allarga com el penis, encara que el flux de sang el fa més gran. No obstant això, des del punt de vista embriològic, el clítoris i el penis deriven dels mateixos teixits.

Màsters, Johnson i Kolodny, (1995): *Enciclopèdia de la sexualitat*, Vol. 1.

5.3. Els genitals masculins

Temes: el cos dels barons i el plaer.

Desenvolupament. Assenyala les parts del dibuix i comenta el text.

L'erotisme masculí ocult

Segons les meues investigacions, la quarta part dels hòmens inclou alguna vegada la penetració anal en la seua masturbació, i una altra quarta part emprà alguna vegada l'estimulació anal externa. Com diu un home: "De vegades introduesc un o dos dits de la mà esquerra en el recte i els menege dins mentre m'acarone el penis amb la mà dreta. Moc els dits cap a la part de davant del cos, perquè és on més plaer sent. L'orgasme, brutal i intens, se centra en la part del meu cos on es mouen els dits. [...]".

Pocs hòmens es deixen penetrar per una dona durant el sexe. La penetració i l'estimulació anal són un aspecte important al qual la literatura de la investigació sexual quasi no presta atenció. I en canvi, és una possibilitat que tenen els hòmens de tenir una experiència totalment distinta, com descriu el següent home: "Mai havia entès vertaderament com era possible que una dona deixara que l'home la penetrara fins que em penetraren a mi. Em va agradar la sensació. És una experiència i una sensació que la majoria d'hòmens no tenen mai. Ser

penetrat és molt distint a penetrar. I ara comprenc que també serveix per als aspectes no sexuals de la vida. Deixar que algú entre en la teua vida, el teu cor, els teus membres i desigs, és una qualitat que les dones tenen molt més desenvolupada. La meua por a deixar entrar és com una por a l'amor".

Alguns hòmens frueixen quan una dona els penetra l'anús amb el dit: "Quan la meua xica em fa una fel·lació o està damunt de mi durant el coit, em posa el dit en el recte, i fa moviments giratoris. Em torna boig. Mai pensí que ho contaria [...]"

"És un acte que implica al meu cos i que permet a molt pocs. És la meua forma de mostrar confiança total i unitat amb l'amant, i una ocasió de fruir la sensació de passivitat total i el que la societat anomena feminitat. És aqueixa sensació de virilitat i de feminitat combinada, el que em fa sentir-me complet."

Segons les meues investigacions, la majoria dels hòmens no volen que els penetren, ni físicament ni emocional; tanmateix, sí que volen. Igual que en l'amor i el matrimoni, els hòmens creuen que seran més feliços si dominen la relació, si la controlen, en lloc d'arriscar-se a tenir una relació més equitativa, de donar i rebre. En el sexe tradicional, els hòmens diuen que volen penetrar a l'altra persona, empenyar, estar al comandament i decidir que l'objectiu del sexe és el seu orgasme; però al mateix temps desitgen el contrari, perdre el control, deixar-se dominar per l'altra persona. Controlar, siga en el sexe o en una relació, és avorrit a llarg termini. La majoria dels hòmens desitgen un contacte més íntim, sentir més, i no solament dominar, sinó ser penetrats i dominats. Quants es permeten intentar-ho?

Shere Hite. *EPS*. 17.08.02

Qüestions:

1. Creus que hi ha diferències entre el coneixement dels genitals masculins i els femenins?
2. La pròstata, normalment descrita com una part de l'aparell urinari masculí, és en realitat un òrgan sexual i una font important de plaer perquè està recorreguda per multitud de vasos sanguinis i de terminacions nervioses. I la manera d'accedir-hi és a través de la penetració anal. Havíeu sentit parlar d'aquest punt P masculí?
3. Consideres que l'erotisme masculí està desenvolupat?

5.4. Desitjos i masculinitats

Temes: desig masculí; masculinitat i rendiment.

Desenvolupament. Comenta els textos.

Todo un hombre

[...] La actividad sexual masculina se relaciona con el papel genérico atribuido al hombre, que le obliga a comportarse "como un hombre" durante el coito y se configura en las siguientes creencias sexuales que sustentan la mayoría de los hombres:

1. Sus necesidades sexuales y su órgano sexual son simples, a diferencia de lo que les sucede a las mujeres.
2. La mayoría de los hombres están dispuestos, deseosos y preparados para todo el sexo que puedan conseguir.
3. Las experiencias sexuales de la mayoría de hombres se aproximan a un éxtasis explosivo.

4. El hombre se siente en la necesidad de enseñar y dirigir a su pareja hacia el placer y los orgasmos.
5. La proeza sexual es un asunto importante que requiere concentración y donde no hay lugar para la experimentación, el juego o lo imprevisible.
6. Las mujeres prefieren el coito, en especial el “fuerte”, a otro tipo de actividades sexuales.
7. Todo acto sexual realmente bueno y normal debe terminar con el coito.
8. Cualquier contacto físico estimulante por parte de la pareja, se interpreta como una invitación al coito.
9. Es responsabilidad del hombre satisfacer tanto a su pareja como a sí mismo.
10. Las proezas sexuales nunca son definitivas y necesitan ser reconocidas continuamente por la pareja.

Se deduce que el hombre necesita autoafirmar su virilidad mediante una erección, con lo que en él se confunde deseo con impulso y excitación sexual, capacidad de procrear, fuerza sexual y potencia. En este concepto de virilidad no hay lugar para la emoción, la comunicación, la experiencia del conjunto del cuerpo, el compromiso, los sentimientos acerca de otros cuerpos, ni el envejecimiento.

José María Bedoya Bergua <http://vocesdehombres.wordpress.com/>

Qüestions:

1. Estàs d'acord amb el decàleg de la sexualitat masculina? En tots els punts? Explica-ho.
2. Per què es pensa que els xics han de portar el control de les relacions sexuals? Hi estàs d'acord? Què passa quan és la xica la que porta el control?
3. Creus que els xics estan més necessitats sexualment que les xiques? Per què?

5.5. Desig i impuls sexual

Temes: desig masculí; desig femení.

Desenvolupament. Comenta els textos.

Deseo e impulso sexual

[...] Cuando se usa la expresión “el deseo”, se sigue asociando con impulso sexual y se establece inmediatamente una equivalencia con la sexualidad masculina. Como entonces, poco o nada hay sobre las mujeres, y siguiendo a Aristóteles, se sigue pensando: «la hembra en tanto hembra, es un elemento pasivo y el macho en tanto macho, un elemento activo». Desde entonces se considera que las mujeres no poseen un impulso sexual propiamente dicho y que sus sentimientos sexuales son de carácter más difuso y sutil. El impulso masculino, en cambio, siempre se ha descrito de manera explícita y con adjetivos reservados para describir los fuegos artificiales del final de las ferias y verbenas. Es explosivo y se le compara con una bomba de relojería con una mecha muy corta, con un fuego incontrolable o con el disparo de un cartucho de dinamita. Además se piensa que es un instinto autónomo que escapa al autocontrol y está siempre impulsado hacia la búsqueda de una descarga.

[...] Para los psicólogos de aquella época (mediados del siglo XX), el deseo es algo tan arrollador que dirige las acciones del hombre, se sitúa fuera del alcance de su control y requiere siempre un

objeto adecuado para su satisfacción. Bajo la forma de objeto queda definido el papel de la mujer.

No todos pensaban así. Kinsey fue uno de los primeros sexólogos que vio en el deseo sexual una conducta aprendida y no un instinto incontrolable. [...] Para Kinsey las primeras vivencias definitivas del impulso sexual aprendido y plenamente desarrollado tienen lugar en la adolescencia, época en la cual es más breve el lapso que separa la estimulación sexual de la respuesta. A partir de los mitos culturales, los chicos aprenden muy pronto que: 1) ese impulso debe ser satisfecho, puesto que es imposible refrenarlo, y 2) tienen el derecho implícito a utilizar a las chicas y mujeres como objeto para su satisfacción. Con este aprendizaje, después, a medida que se van haciendo hombres y comienzan a experimentar con su sexualidad, libres de trabas y responsabilidades, van integrando ese modo de conducta que se convertirá, sin modificaciones, en la base del poder sexual masculino adulto.

También Masters y Johnson, como resultado de sus estudios sobre la eyaculación precoz, sugirieron que ese impulso aparentemente incontrolable es, de hecho, algo aprendido.

El deseo sexual aprendido del joven adolescente, impulsivo e incontrolable, se convierte para muchos hombres en la pauta de su comportamiento sexual adulto, con una sexualidad que no ha evolucionado más allá de las formas desarrolladas a los 12, 13, 14 años, lo que constituye un caso de *desarrollo sexual interrumpido o retardado*. [...]

Las ideas generales sobre el deseo o el impulso sexual masculino han variado poco y se mantienen vigentes en la actualidad. Mientras que los chicos adolescentes adquieren la noción de su poder a través de la experiencia social de su impulso sexual, las chicas aprenden que el poder sexual tiene su sede en el hombre. La importancia que se concede al impulso sexual masculino en la socialización, tanto de las chicas como de los chicos, hace de la entrada en la adolescencia la primera fase de la identificación masculina en la vida.

Aunque las niñas pueden descubrir que se valora más a los hombres —lo que éstos hacen, piensan, son— que a las mujeres, para la mayoría de ellas la primera experiencia dramática la tendrán en la adolescencia, cuando tienen que aprender y hacerse responsables del impulso aparentemente incontrolable de los chicos. Cuando la chica empieza a tener conciencia de sus propios sentimientos sexuales, cada vez más intensos, aprende a interpretarlos, fundamentalmente, en el contexto del deseo sexual de los chicos. Bajo los dictados de la norma que impone la heterosexualidad obligatoria, la chica da la espalda a la que hasta entonces había sido su relación preferente hacia sus amigas. Con ello, la propia identidad personal de la chica pasa a ocupar un lugar secundario y se inicia así la identificación masculina. [...]

José María Bedoya Bergua <http://vocesdehombres.wordpress.com/>

Qüestions:

1. Dels xics, n'hi ha qui pensa que tenen dificultats per a controlar-se sexualment, especialment si estan molt excitats? És veritat? I què passa quan les xiques estan molt excitades? Tampoc es poden controlar?
2. Què és provocar? Quan provoca una xica? I un xic? Com ha d'actuar un xic davant de la "provocació"? Està justificat pressionar a una xica per a tindre sexe si la xica "ha provocat" el xic?

3. És fàcil per a una xica dir que no a la pressió per a mantenir relacions sexuals? Si una xica ha convidat el xic a sa casa, estan tenint sexe però no li agrada, pot canviar d'opinió i dir que ja no en vol més? Com hauria de respondre un xic?
4. Les xiques, quan diuen que *no* volen dir que *sí*?
5. La conquesta de les xiques difícils és divertida? I la dels xics difícils?

5.6. Plaer i coitocentrisme

Temes: coitocentrisme; el plaer de les dones; responsabilitat.

Activitat:

Comenta el text. Relaciona el que s'explica amb l'escena de la primera relació coital entre Ruth i Gorka en *Física o química* i la primera vegada de Julio i de Cova:

<http://www.youtube.com/watch?v=dQU-i-CGaSM>

En cuanto a la sexualidad, las chicas se inician muy temprano y con mucho desconocimiento, casi tanto como tuvieron sus abuelas la noche de bodas. La única y enorme diferencia es que ellas han visto numerosas veces los órganos genitales masculinos y femeninos y la mecánica de acoplamiento de los mismos, así como las escenas de cama de películas y teleseries, que les muestran las posturas y unos grititos femeninos que se supone salen del mismo sexo, como si se tocara un resorte. Todo ello visto sin experiencia de vida es fácil interpretarlo como automático, como universal, como algo en lo que las personas no intervinimos con nuestra mente sexual y nuestro cuerpo sensual, simplemente ocurre a todo el mundo que <lo haga>. El sexo y la relación sexual propiamente dicha, se figura e imagina, casi en exclusiva, como **genitalidad heterosexual rápida y placentera**.

Ahora se sabe que la insatisfacción sexual de la gente joven es muy alta y la de las chicas dobla a la de los chicos. Es una pena que en un tiempo en que las chicas podrían tener relaciones sexuales con bastante libertad y bastante poco control adulto, no puedan a un tiempo disfrutar de una satisfacción proveniente del conocimiento del propio cuerpo y del propio deseo. Los intercambios heterosexuales, esporádicos y continuados, están aún plagados de deseos y exigencias masculinas urgentes que exigen la penetración como casi única fuente de placer. Algunas adolescentes comentan que no se enteran, que no les gusta, que no saben lo que les gustaría, que lo hacen porque ellos insisten y amenazan con irse con otras, llamándolas estrechas.

Casi ninguna tiene <permiso> para disfrutar de su cuerpo, de su vida, de ella misma, antes de intercambiar o de compartir con los varones de sus sueños estas maravillas propias. La mayoría de las chicas que logra obtener satisfacción en sus relaciones heterosexuales lo logra muchos años más tarde de su primera vez. Mientras tanto controlan mal sus sensaciones e identifican y expresan con dificultad sus deseos y apetencias. No se consigue definir y legitimar una sexualidad mujeril propia y no centrada en el falo como faro único del deseo y del placer compartido.

Las pocas que escapan de esa especie de pasividad son todavía calificadas como guarras, zorras, putas, etc. Las chicas que manifiestan su deseo sexual son duramente criticadas y bastante temidas por los propios varones. Ellos aún mantienen interiorizado el mandato

patriarcal de tener la iniciativa y de poder convertir vírgenes en mujeres, enseñándoles los placeres de la vida.

[...] Lo que sí es frecuente es que las chicas sigan teniendo fantasías de amor romántico con príncipes azules enfundados en cueros, disfrazados de motoristas musculosos, como el máximo de sus pretensiones. <Por amor> serían y serán capaces de posponer gran parte de sus proyectos. (pág. 79 y 80)

Elena Simón. Op. cit.

5.7. Glandín, Clitorina...

Temes: sexualitat i llibertat.

Desenvolupament. Llig el text i respon a les qüestions.

I ja tenia el nom del còmic: *Ací no hi ha prou sexe!* Un còmic dedicat als meus companys de l'institut: als bocamolls i a les eixides, als tradicionals i a les marranes, als que es masturbaven i als que no ho feien, als oberts i a les tancades, als que davant deien una cosa i darrere una altra... *Ací no hi ha prou sexe!* En el meu còmic ningú no es burlaria de ningú, perquè el sexe seria per a tots una manera d'aprendre i de gaudir, de comunicar i de sentir; no un instrument per a dominar, violar, forçar, aprofitar-se'n o criticar.

Em vaig posar mans a l'obra:

Clitorina del Mont de Venus era una adolescent filla del primer matrimoni heterosexual d'una de les senyores Bartolines. Era molt amiga de Glandín de la Mata Peluda. Tant Clitorina com Glandín eren dos joves del segle XXI.

En canvi, Semengol, amic dels anteriors, era un tradicional, un xic del segle XX. No!, del XIX. No!, del XVIII. Bé, un antic!

Els bessons de cinc anys Mugronell i Mugronella eren els germanastres de Clitorina i els fills de les senyores Bartolines, dues dones que s'estimaven i que els van tenir mitjançant inseminació artificial.

Semengolet era l'amic de cinc anys dels bessons, però el caràcter, malgrat l'edat tan curta, era igual de tradicional, o més, que el del seu germà Semengol.

Finalment, el senyor Prostatino, pare de Glandín, era un altre home del segle XXI o del XXII.

Nou personatges en total. I tan poc de temps com tenia per a poder-los donar vida!

Sanchis, Rosa: *Abril no és un mes*, Tàndem, València, 2008.

Qüestions:

1. A quines parts del cos fan referència els noms dels personatges? Explica què tenen a veure amb el plaer.
2. Inventa una historieta on intervinguen almenys dos dels personatges. Pots fer-ho també en còmic.

Activitat de recapitulació dels blocs 4 i 5.

Voleu organitzar un grup de barons que es reunesquen per a reflexionar sobre la masculinitat i en Direcció us han dit que heu de presentar un projecte. En aquest explicareu:

- Justificació (per què penseu que és interessant que hi haja un grup de joves barons a l'institut)

- Temporalitat (quant seran les reunions)
- Temes (temes que es tractaran i una explicació del contingut de cada tema)
- Objectius del curs (què penseu aconseguir amb aquestes reunions)
- Pressupost (si penseu que podeu tindre despeses o voleu contractar algú que puntualment us faça una xarrada...)

Tema 6: El mal amor i la violència

6.1. Què és un abús

Temes: L'abús; la violència en la parella.

Desenvolupament.

La violència, més que un fet puntual, és un procés, imperceptible al principi, però inexorable. Moltes dones no detecten els primers estadis del comportament abusiu de què són objecte, però aquest va sotmetent-les i danyant-les interiorment, fins que queden atrapades sense possibilitat de reaccionar.

Activitat:

Posa una A d'abús a les frases que consideres i explica per què:

- No vols que isca amb les meues amistats
- No t'alegres de les coses que faig bé
- Quan discutim, crides i amolles insults
- M'escoltes quan et conte els meus problemes
- No t'importa que tinga amistats de l'altre sexe
- No t'agrada que porte roba ajustada
- Decidim entre els dos què fem quan eixim
- Em dius sovint que sóc teu/teua
- Em mires els missatges del mòbil sense permís
- No t'agrada que faça coses sense que ho sàpigues
- Em dius que no podries viure sense mi
- Sols pressionar-me per a mantenir relacions sexuals quan no en tinc ganes
- T'enfades quan mire altres persones
- Acostumes a decidir les pel·lis que veiem
- Sempre vols que eixim amb les teues amistats, mai amb els meues
- No t'agraden les meues amistats
- T'agrada veure'm amb roba bonica
- T'enfades quan altres persones em miren perquè els agrade
- No t'agrada que balle amb altres persones que no sigues tu
- Si no vull tindre sexe, t'enfades
- T'agrada demostrar que ets més fort que jo
- Sovint tens gelosia
- Em recordes sovint les coses que saps fer i que jo no sé fer
- T'enfades sovint amb mi
- M'acarones, em dones abraçades i besos
- Em parles amb respecte
- Em crides, de vegades davant d'altres persones

- Ho passem bé junts, rius amb mi
- Sempre vols tindre raó
- T'agrada que tinga les meues amistats
- T'agrada que cultive les meues afeccions
- Vols que estiga solament amb tu
- Quan visquem junts, t'agradaria que no treballara i que atenguera la casa
- T'importa que tinga més èxit que tu amb la gent

Qüestions:

1. Havíeu sentit aquestes frases alguna vegada? Com respongué la persona afectada?
2. És exagerat qualificar-les de maltractament? Argumenteu-ho.

6.2. Les excuses

Temes: excuses que minimitzen la violència.

Desenvolupament

Els i les adolescents i també moltes persones adultes, solen considerar que els violents són homes desequilibrats que, moguts per l'alcohol o les drogues, maltracten i acaben matant les seues dones. També pensen que avui hi ha igualtat entre els homes i les dones i, per això, la dona és lliure d'aguantar una situació de violència. I si ho suporta és perquè és dèbil de caràcter o perquè li agrada.

Tot seguit teniu una llista d'opinions al voltant de la violència:

- Els casos de violència són escassos.
- La violència és producte d'un malaltia mental.
- Les agressions a les dones es donen en les classe socials baixes.
- A les dones que aguanten, els ha d'agradar, altrament no ho suportarien.
- Les víctimes s'ho busquen, fan alguna cosa per a provocar-ho.
- La imposició del baró en la sexualitat és un deure dins de la parella.
- L'abús sexual i les violacions ocorren en llocs perillosos i obscurs i l'atacant és un desconegut.
- El maltractament emocional no és tan greu com la violència física.
- En una parella no pot haver-hi violació.
- Està justificat pegar a algú que ens ofèn.
- Per a una bona relació de parella pot ser desitjable que la dona siga de vegades submisa.
- La dona que sembla un poc dèbil és més atractiva.
- Els homes no han de plorar.
- Quan una dona és agredida per l'home alguna cosa haurà fet per a provocar-ho.
- Si una dona maltractada no abandona el seu company serà perquè no li desagrada la situació, és un poc masoquista.
- Actualment n'hi ha igualtat: la dona no està discriminada, ni controlada ni sotmesa. Si aguanta l'abús és perquè vol.

- La violència cap a les dones és un problema privat, de cada parella. No ens hem de ficar.
- L'agressió a la dona és molt minoritària, són els mitjans de comunicació els que ho exageren.
- Circumstàncies externes com l'alcohol, l'excés de treball o l'atur, la gelosia..., són les que motiven la violència a la dona.
- Les agressions són dutes a terme en ambients marginals.
- Els homes maltractadors estan bojos i mentalment desequilibrats.

Qüestions:

1. Quines d'aquestes creences creieu que són certes? Argumenteu-ho
2. Quines penseu que són excuses? Escriviu al costat per què considereu que són equivocades.

6.3. Les revistes de xics

Temes: educació afectivosexual a les revistes; violència.

Desenvolupament. Llig l'article de la revista FHM i respon a les Qüestions. Pots fer-ho ací o al [bloc](#). La revista *FHM* (gener, 2005) dona als xics uns quants consells per a avaluar a la seua xica a final d'any:

Evalúa a tu chica

Vigíjala, rellena las casillas de nuestro calendario y echa cuentas. Ha llegado el test *FHM* para examinar novias. Al final de año, igual nos lo agradeces.

Cuadro de la chica buena:

- Cocinar para ti (algo rico que incluya al menos tres ingredientes, nada de huevos cocidos o bocata de chóped. La berza penaliza)
- Invitarte a cenar (no la marques si llega tarde al restaurante, pone morros si pides más vino o se queja por la cuenta)
- Acceder al sexo anal (sí, porque millones de gays en todo el mundo no pueden estar equivocados)
- Mamártela (no vale si se lo pides por favor, pone cara de asco o la mira como a un préstamo hipotecario, con dudas)
- Aceptar tu opinión (que no entiendas de bolsos ni de maquillajes no te excluye de expresarte e incluso tener razón)
- Animarte a beber / Vestirse de putón / Ver porno contigo / Escuchar pacientemente / Comprarte un regalo / Conducirte a casa cuando estás muy pedo / Dejarte elegir el DVD / Dejarte dinero para llegar a fin de mes, etc.

Cuadro de la chica mala

- Rechazar planes sensuales (cualquier propuesta que incluye esposas, fusta o potro merece su aprobación, ¿o acaso no te quiere?)
- Quejarse de que está gorda (para que le vuelvas a decir que para nada, y te calles que si fuera una foca se lo estaría contando a otro)

- Marujear (como si fuera una portera. Te recuerda a su madre y con una cotilla en la familia ya es bastante)
- Darte la chapa sobre cosas que te la sudan (ni siquiera tus ronquidos la persuaden, ¿es sorda o lerda?)
- Acusarte de que no la escuchas (¿acaso ha dicho algo interesante en los últimos años? Piensa.
- Echarte la bulla porque llegas borracho / Ir de marcha con las amigas / Animarte a que reclames / Nombrar a su ex / Ponerse bragazas / Tardar 45' en prepararse / Dejar sus bragas tiradas / Hacer un dramón eterno, etc.

Charla después de rellenar el test

- El tono: conciliador pero autoritario. Deja claro que tú eres el jefe, pero muéstrate dialogante y escucha (si es breve) su punto de vista. Hazle ver que está equivocada, que la razón y los datos te asisten y que simplemente lo haces por el bien de los dos. Eso le gustará.
- El discurso: Como el resultado no es satisfactorio, puedes soltar un par de tacos y frases del tipo “la estás cagando” para hacer que se sienta culpable y cargar sobre sus espaldas la responsabilidad de una posible ruptura. Dile que podrías tomar otras medidas, como llegar todos los días pedo, mear fuera de la taza o meterte en la cama con los calcetines sudados.
- Precaución: En el balance provisional conviene mostrarse severo en el análisis y aumentar considerablemente el nivel de exigencia, sobre todo en aquellos apartados relacionados con el terreno sexual. Siempre es mejor pasarse que quedarse corto.
- Mejorando: cualquier chica con ganas de salvar su relación ya habría entendido que cuatro trabajos orales y dos anales al mes son sólo un mínimo francamente mejorable. Expuesto el problema al que os enfrentáis, debería ser ella la que “por el bien de los dos” se ofreciera a pagarlo todo, llevarte a los partidos, montar un trío con su amiga, aplicarse en las tareas del hogar. Querer es poder. ¿O no?

Qüestions:

1. Què et semblen els consells?
2. Com és el model de xic que es desprén d'aquest test?
3. Com ha de ser la xica?

6.4. Detectant la violència

Temes: trets del maltractador; passivitat o actuació davant del maltractament.

Qüestions:

1. Penses que has d'intervenir si una amiga està sent maltractada? I si un amic teu maltracta?
2. I què passa si ella/ell no se n'adona?
3. Comenta el text sobre el perfil del maltractador:

L'agressor no sol ser conscient de la il·licitud de la seua conducta. Creu fermament que el seu comportament és adequat a la normalitat social. Manté actituds masculistes com sentir-se

superior, controlar la dona, usar la violència com a mitjà per a provar la força o perquè aquesta responga a les seues exigències, etc. Sent obsessió per la parella o per la família. Intenta amagar o minimitzar l'agressió, racionalitzant-la o justificant-la. Mai considera el problema com a propi. Manipula la realitat i apunta a causes alienes (laborals, socials, econòmiques...) o a la víctima. Els homes violents es comporten afablement en públic i de manera violenta en privat. Fora de la llar solen ocultar la ràbia i la còlera. Aquest control lleva credibilitat a la víctima.

6.5. El cicle de la violència

Temes: fases de la violència.

Qüestions:

1. El tipus de violència que solen usar els maltractadors és cíclica i consta de tres fases: tensió (estat d'agressivitat latent), agressió i afecte (també anomenat lluna de mel). Posa'n exemples.
2. Comenta el vídeo "Por ti cambio" de *Física o química*, on Gorka demana perdó a Ruth. Situa la seua relació segons el quadre
<http://www.youtube.com/watch?v=Fkb-qJxa7Jc>

6.6. Eixir de la violència

Temes: desemparament après; control i submissió.

Desenvolupament. Abans de considerar a la lleugera les dones maltractades com a dones dèbils i passives, hem de tenir en compte que totes les persones podem ser vulnerables al llavat de cervell si ens hi exposen durant un temps suficient, si estem soles i no tenim recolzaments i si, a més, arribem a pensar que no hi ha eixida possible. Precisament la falta d'eixida és el que la psicologia anomena *Desemparament après*. El terme va sorgir de l'experimentació amb animals, concretament amb gossos que, sotmesos a descàrregues elèctriques aleatòries, acabaven per adoptar una actitud passiva sense cap iniciativa per a fugir de la situació. De la mateixa manera,

les dones suporten el maltractament perquè estan sota domini, i també condicionades, i es tornen passives perquè senten que els seus esforços no serveixen per a res. Les agressions que reben són imprevisibles i incontrolables i mai troben cap mitjà per a canviar la situació.

Les dones víctimes no són per tant masoquistes, ni gaudeixen de la situació, més bé tenen alterats els mitjans de defensa per culpa de les agressions. I com més greus i freqüents, menys recursos psicològics tenen per a anar-se'n.

Amb totes les formes de violència psicològica que hem exposat, l'home violent neutralitza el desig de la seua companya, ataca el seu pensament i suscita dubtes sobre el que ella diu o sent. L'agressor ataca dos aspectes bàsics de la dona: l'ataca socialment intentant que trenque amb la seua família, les seues amistats i el seu treball; i ataca la seua identitat actual criticant en públic i en privat la seua conducta, afeccions, defectes, iniciatives, manera de veure les coses, forma de pensar...

El domini impedeix que la dona es rebel·le, la torna obedient, la incita a protegir el seu agressor i l'absol de qualsevol violència.

Qüestions:

1. Quins són els aspectes bàsics que el maltractador ataca de la dona?
2. Per què és difícil que una dona isca d'una situació de maltractament?
3. Per què no pot eixir Ruth de la situació de maltractament amb Gorka (*Física o Química*)?

6.7. Micromasclismes

Temes: micromasclismes.

Desenvolupament. Comenta el text.

En "[Micromachismos. El poder masculino en la pareja moderna](#)", Luis Bonino nos habla de los micromachismos, llamados también sexismo benevolente, terrorismo íntimo, violencia de baja intensidad, etc. Él los define como "pequeños y cotidianos ejercicios de poder" que permiten a los varones hacer lo que quieren pero impiden que las mujeres hagan lo mismo. Se trata de "hábiltes artes, comportamientos sutiles o insidiosos, reiterativos y casi invisibles" que los varones utilizan "no tanto para sojuzgar sino para oponerse al cambio femenino".

Bonino distingue cuatro tipos de micromachismos: utilitarios, encubiertos, de crisis y coercitivos.

Los **Mm utilitarios** se realizan especialmente en el ámbito de las responsabilidades domésticas y suponen el aprovechamiento de la disposición femenina para el cuidado y la no responsabilización de los varones en lo doméstico. Se naturaliza su rol de cuidadora (de la pareja, de los hijos...) y de mantenedora del vínculo y de la comunicación; se le hacen requerimientos más o menos solapados (¿Dónde está mi camisa? significa Búscamela y dámela); se niega la reciprocidad del cuidado porque yo no sé, etc.

Los **Mm coercitivos** "sirven para retener poder utilizando la fuerza psicológica o moral masculina. Suponen por ejemplo el uso abusivo del espacio físico (el sillón, la mejor posición para ver la tele...) y del tiempo para sí (descanso, ocio a costa del trabajo de ella...). También apelar a la superioridad de la lógica varonil cuando las mujeres demandan (¡Un poco de seriedad, lo que dices son tonterías)

Los **Mm encubiertos** “intentan ocultar su objetivo de imponer las propias razones abusando de la confianza y credibilidad femenina”. Crean falta de intimidad a través del silencio, del aislamiento, del mal humor manipulativo y del ninguneo. Éste último supone, por un lado, no reconocer lo valioso de las mujeres: sus necesidades, valores, aportes al bienestar masculino y familiar y, por el otro, sobrevalorar lo poco que brinda el varón, viviendo lo escaso como valioso. También es Mm encubierto la seudonegociación (hablar pero sin negociar en realidad porque él no se moverá de su posición), la inocentización culpabilizadora (¡Exageras, estás loca!) y la autojustificación (balones fuera, hacerse el tonto, el bueno o el inexperto, minusvalorar los propios errores...)

Los **Mm de crisis** ocurren en momentos en que aumenta la autonomía femenina o se produce una pérdida laboral del varón o una limitación física. Se trata de situaciones en las que la mujer demanda una mayor igualdad y el varón recurre a una especie de resistencia pasiva (¡Tú sabrás que hacer con la casa si decides trabajar fuera!); se da tiempo (posterga el cambio hasta el hartazgo de ella o un ultimátum de separación); aguanta el envite (hasta que se canse) o critica el estilo (Si me lo dijeras de otra manera).

Los efectos de los Mm sobre las mujeres son:

- Sobreesfuerzo psicológico. Disminución de sus reservas emocionales y de energía para sí y para el desarrollo de sus intereses vitales.
- Inhibición del poder personal. El desarrollo personal se hace lento. Aumentan las actitudes defensivas, de queja ineficaz. Se recurre a la mano izquierda para recuperar poder.
- Inhibición de la lucidez mental (tontificación). Bloqueo de las acciones valientes, críticas, eficaces...
- Deterioro de la autoestima y de la autocrédibilidad. Inseguridad, incompetencia, impotencia...
- Malestar difuso, irritabilidad crónica...

Los efectos en la pareja son:

- Relación asimétrica, no igualitaria, autonomía de los varones a costa de las mujeres, supremacía de los intereses de los varones...
- Culpabilización a la mujer por el deterioro del vínculo. Ella se queja inútilmente, él se inmuniza no escuchando. El mandato de género hace que la mujer se autoinculpe y que no se reconozca el machismo.
- La convivencia se convierte en una guerra fría, en un lugar donde la mujer no se puede relajar.

Qüestions:

1. Posa exemples de la vida real on es veuen els quatre tipus de micromasclismes.
2. Per què s'anomena a aquestes violències micromasclismes?
3. Negar-se a posar-se el condó, és micromasclisme?
4. La violència és una piràmide. En la punta estan els assassinats. Per baix, el maltractament; però a la base hi ha els micromasclismes: el control (mirar el mòbil, controlar la roba, les amistats, on estaves? per què no has cridat?, no m'agraden les teues amigues...), el xantatge emocional per aconseguir sexe, els insults, la delegació de responsabilitat perquè “tu ho fas millor”... Has estat alguna vegada aguantant la piràmide? Què podem fer per a no estar a la base?

6.8. Les tasques domèstiques

Temes: sexisme; la naturalització de la cura.

Desenvolupament. Comenteu del text.

Les activitats que tradicionalment han realitzat les dones en l'àmbit domèstic (cuinar, vestir la prole, decorar, cosir...) no han estat massa prestigiades socialment. Curiosament, quan les realitza un home, aquestes canvien d'estatus i tenim: un *chef*, un dissenyador, un estilista, un decorador, un modisto... D'altra banda, si pensàrem en un sistema ideal on l'home treballara i la dona s'ocupara de la casa, tot semblaria perfecte, però la realitat és que moltíssimes dones han treballat fora i en arribar a casa han tingut la mateixa feina que si no hagueren treballat. No és això una explotació encoberta? Observa les dades següents:

- a) Els homes treballen a casa cinc vegades menys que les dones. Els homes han augmentat la contribució a la llar en 7 minuts des de 1996. Aquell any dedicaren a les tasques domèstiques 37 minuts i ara en destinen 44. Un xicotet increment si el comparem amb els temps de les dones: 3 hores i 58 minuts, és a dir, cinc vegades més. (*Las mujeres en cifras, 1996-2000, Instituto de la Mujer*)
- b) Segons un estudi de Ma. Ángeles Durán (2000) per a la cura dels xiquets foren necessàries en tot l'estat 14.514 en tot l'Estat, de les quals 11.820 les realitzaren les dones i 2.540 els homes. Per a fer tot el treball s'haurien necessitat 9 milions de persones contractades a temps complet. I per a substituir el temps que ocuparen les dones, 7,1 milions de persones.
- c) "Solament en 8 de cada 100 famílies es produeix un repartiment equitatiu de les tasques domèstiques."
- d) "Classes de tasques domèstiques a l'institut. Barcelona introdueix en centres educatius l'ensenyament de les tasques de la casa per a potenciar la igualtat entre els joves." (*El País, 25 de gener de 2002*)

Qüestions:

1. Què us semblen aquestes dades?

2. Si el nostre objectiu és la igualtat, és actualment equilibrada la participació dels homes i de les dones en l'àmbit domèstic? Què hi podem fer?
3. Quan cobra un/a electricista o un/a llanterner/a? I un/a netejador/a? És just? Tindre la casa neta o endreçada no és tant important com els llums o les aixetes? Per què no estan prestigiades les tasques domèstiques?
4. Què us semblaria rebre classes sobre les tasques domèstiques? Quins en serien els continguts?

6.9. La cura de les persones

Temes: empatia i cura.

Desenvolupament. Comenteu el text.

Estudis psicològics dels últims 20 anys indiquen que l'empatia i la violència destructiva s'oposen. Si augmenta l'empatia emocional disminueix la violència. S'ha pogut demostrar que els xiquets que en la seua infància tenen cura dels seus germans menuts, són més empàtics d'adults i menys violents amb les dones i els dèbils; fins i tot si en la preadolescència i adolescència es veuen obligats pels seus pares a mostrar-se animalots en contra del que senten.

I és que l'atenció dels menuts requereix paciència i empatia. L'empatia, segons la psicologia, és el traç més important en la conducta altruista humana. El repertori emocional de les xiquetes i dones és major i més ric i el dels xiquets i barons és més limitat, diferència deguda a primerencs aprenentatges i no a factors genètics. Als xiquets se'ls obliga a reprimir els sentiments de debilitat, por i vulnerabilitat fins al punt de veure's separats o distanciats d'ells. Les xiquetes aprenen de seguida a oferir suport emocional i pràctic als més xicotets, inclosos els xiquets que, al seu torn, aprenen a rebre'l, però no a donar-lo. Les dones aprenen de menudes a fer front a l'abandó, però els homes no, i per això reaccionen violentament i, com succeeix ara, pot portar-los a l'assassinat de les seues ex esposes, núvies, amants, perquè se senten tremendament ferits en la seua virilitat.

M. Navarro Port. Revista "Andra", Gener 2000.

Qüestions:

1. En la nostra societat, qui s'ocupa normalment de la cura dels xiquets i dels majors? Per què passa això? Creieu que ha canviat dels pares a vosaltres?
2. Què és l'empatia? És important i positiva per a les relacions personals? La tenen igual els xics que les xiques? Quins avantatges té segons el text té la cura de les persones. És l'empatia una ferramenta útil contra la violència? Argumenteu-ho.
3. Als xics se'ls continua pressionant perquè facen activitats masculines? Qui pressiona? Feu un llistat de coses que no són pròpies de xics. Feu-la també de les xiques. Quines coses que fan les xiques no estan prestigiades socialment? Per què passa això? No són importats per a la vida de les persones?
4. Quines coses pròpies de xics o de xiques us agradaria poder fer? A les dones els agradaria ser com els homes? I als homes, els agrada alguna cosa de les dones?
5. Després del que heu dit: n'hi ha actualment igualtat? Podeu fer tots les mateixes coses? O la pressió social és tan forta com un manament?

Tema 7: Habilitats socials

7.1. Armes de dona

Temes: feminitats tradicionals.

Preguntes per als xics a l'inici d'una relació

En la revista *You* (número 60, abril 2002) trobem un article que explica les preguntes que cal fer als xics al principi d'una relació.

Les qüestions són aquestes: si ix amb altres xiques, com són els seus amics, si s'ha fet les proves de la sida i què pensa del futur de la relació. L'article deixa clar que les xiques no poden fer aquestes preguntes de manera directa perquè ells s'esglaiarien; per això recomana una sèrie de martingales.

Per a la primera "espera a tindre un moment tranquil i gasta-li alguna broma sobre la possibilitat que es veja amb altres. En cas que li proposes anar al cinema, digues-li quelcom com: bé, si no tens cap compromís amb alguna de les teues admiradores, clar!".

Per a la segona pregunta, conèixer els amics, recomana esperar que el xic ens parle "de la homenada de torn d'algun amic" i així comentar-li que no li'n pots donar l'opinió ja que no el coneixes.

Pel que fa a la de la sida, cal esperar un ambient relaxat, però mai en el llit ja que "provocaries un tall tan gelat com innecessari". El consell és: "comenta-li que et feres la prova amb algunes de les teues amigues i que ho passàreu fatal esperant els resultats. A continuació, com qui no vol la cosa, li preguntes si a ell li ha passat el mateix".

Finalment, per a la qüestió "creus que la nostra relació té futur?", "pregunta-li entre riures si ets el tipus de xica amb qui compartiria la seua vida... el lògic és que et seguesca la broma i fantasiege amb un futur amb tu. Evidentment, això no et dóna cap garantia, però el fet que no t'haja posat mala cara indica que, a més que el xic té sentit de l'humor, la vostra és una relació sòlida".

Qüestions:

1. Són útils els consells de la revista?
2. Per què no poden dir directament les xiques el que volen?
3. Totes les xiques volen relacions estables?
4. Tots els xics tenen por al compromís?
5. Transforma l'article posant quatre consells que consideres útils de veritat, tant per a xics com per a xiques.

7.2. Habilitats socials i ètica sexual

Temes: la pressió; habilitats socials; ètica de la sexualitat.

Desenvolupament. Veiem un fragment (o tota la pel·lícula) *kids* (Larry Clark, USA, 1995)

Telly força una xica enganyant-la

<http://www.youtube.com/watch?v=9LPb6uAo5sQ>

Telly presumeix davant de l'amic i menteix

<http://www.youtube.com/watch?v=M-79rdgTal0>

Sinopsi: El protagonista, un adolescent anomenat Telly, té la sida però no ho sap. El seu únic objectiu a la vida és “desvirgar” adolescents. Aposta amb un amic desvirgar-ne dos en un dia.

Qüestions:

1. Comenteu el fragment transcrit en què Telly conversa amb una adolescent de 12 anys.
Telly. *¿Saps què vull?*
Ella. *Sí, vols follar-me; però no pots.*
Telly. *¿Per què no?*
Ella. *Ja ho saps.*
Telly. *Perquè ets verge?*
Ella. *No vull tindre un fill.*
Telly. *Creus que jo ho vull? Amb mi no has de pensar en aquestes merdes.*
Ella. *I això per què?*
Telly. *Perquè m'agrades, ets molt guapa i, si follàrem, t'encantaria.*
Ella. *Ah, sí?, per què?*
Telly. *Jo què sé, crec que t'encantaria, això és tot.*
Ella. *Tinc por que canvien les coses entre nosaltres.*
Telly. *¿Quines coses? No canviarà res. Creu-me, solament vull fer-te feliç. No et farà mal, t'ho promet.*
Ella. *T'importe una mica?*
Telly. *Clar que sí.*
2. Quines són les pors de la xica? Quines són les seues expectatives? Què penseu d'ella? Què hauria pogut fer?
3. Quins són els arguments d'ell? Com la convenç? Què penseu d'ell?
4. És lícit enganyar per a donar-nos plaer?
5. Quines serien les màximes d'una ètica de la sexualitat respectuosa amb un mateix i amb els altres?
6. Quina educació sexual evitaria aquestes violències?

7.3. Tècniques assertives

Temes: tècniques assertives; missatges jo.

Desenvolupament. Llegiu i comenteu les tècniques següents.

Tècniques verbals assertives

Tècniques verbals assertives que podem emprar per a fer valdre els nostres drets personals: el disc ratllat, el banc de boira, l'acord assertiu i la interrogació assertiva.

El *disc ratllat* és una tècnica que consisteix a repetir una i una altra vegada allò que volem,

amb calma i seguretat. Es tracta de ser persistents i de dir-li a l'altre que no ens descoratjarem i que podem seguir així tot el dia, si cal, sense entrar en discussions ni en provocacions.

El *banc de boira* és una manera d'evitar entrar en un joc de provocacions escoltant atentament i admetent l'opinió de l'altra persona, sense necessitat de compartir-la totalment. És una tècnica amb la qual donem la raó a la persona o acceptem el seu punt de vista en allò que considerem que té raó, però ens neguem a entrar en discussions o a donar-li la raó en els punts on no la té. Per exemple:

Crítica: Ets una cria! Totes les teues amigues ho han fet ja i tu sembla que vulgues seguir sent una xiqueta!

Resposta: Potser tingues raó i el meu comportament siga un poc infantil, però jo em trobe a gust amb aquesta manera d'actuar. Quan entenga que em convé o que m'abelleix fer-ho, tal vegada et pregunte perquè m'aconselles.

L'*acord assertiu* ens ensenya a assumir els nostres errors sense devaluar-nos. Aquesta tècnica ens permet acceptar els nostres errors i sentir-nos bé tot i reconeixent els aspectes negatius del comportament sense haver d'adoptar actituds defensives ni negar un error real. Es tracta de no sentir-nos ansiosos i de no preocupar-nos per reaccionar davant de les crítiques, quan aquestes són certes. Per això és més senzill acceptar les veritats: *És cert, vaig fer...* I emprar les energies en no tornar a cometre un altre error.

Amb l'*acord assertiu* deixem també clar al nostre interlocutor que una cosa és cometre un error i l'altra ser una mala persona o un inútil.

La *interrogació assertiva* és una pregunta que retorna la conversa cap a l'altra persona sense criticar-la ni provocar que es pose a la defensiva. No neguem els nostres errors defensivament o contraatacant, sinó que demanem informació amb la finalitat de traure'n profit, si la crítica és encertada, o de desestimar-la, si és manipuladora. Per exemple:

Crítica: Ei, setciències, què fas estudiant en l'hora lliure?

Resposta: Què hi ha de dolent a estudiar en les hores lliures?

Els missatges jo

El comportament assertiu es basa en la comunicació oberta i sincera, en la defensa dels drets personals i en no esperar que els altres ens endevinen els pensaments. Per a dir el que pensem o desitgem, el millor és usar un llenguatge no ofensiu o acusatori. I són útils els missatges en primera persona o missatges jo. que tenen per objectiu que tornem a ser amos i ames de les nostres emocions. La por, la tristesa, l'enuig, el dolor, la gelosia, la vergonya... que de vegades sentim en un conflicte són emocions legítimes, però no desapareixen si el que fem és parlar només de l'altra persona, responsabilitzant-la de tot el que ens passa, sense fer-nos càrrec del nostre problema.

Es tracta d'una fórmula màgica que ens fa contar el conflicte des de nosaltres i no situant-lo en l'altra persona. Amb el llenguatge jo no parlem de com són les altres persones, sinó de com ens afecta el que ens fan.

Podem dir que els missatges jo ens donen aquesta informació: Quina **situació** ens afecta/ Quins **sentiments** ens provoca aquesta situació/ **Per què** ens afecta d'aquesta manera (si ho sabem) / El que **necessitem** o **volem**.

Els missatges jo semblen fàcils d'usar però en realitat són molt complicats perquè ens despullen davant de les altres persones, ja que parlem de com ens sentim i del que volem, i d'alguna manera, ens confessem vulnerables.

La **passivitat** és l'actitud de les persones que no diuen el que pensen, senten o volen per por d'arriscar-se a les conseqüències, perquè no tenen les habilitats socials necessàries per a manifestar-ho o perquè no creuen en els propis drets personals. Aquesta manera d'actuar pot evitar-nos conflictes a curt termini, però a la llarga, en crea molt més: les altres persones no sempre han d'endevinar el que volem o sentim i, si ho esperem, el més normal era que acabem sentint que no ens respecten i ens enfadem amb elles.

Una altra conseqüència negativa de la passivitat és que, a falta de recursos per aconseguir els nostres objectius, haguem de recórrer a accions indirectes, manipuladores o poc sinceres.

L'actitud **agressiva** suposa dir el que pensem, sentim i volem però saltant-nos el dret dels altres a ser tractats amb respecte. Les causes que poden portar-nos a conduir-nos d'aquesta manera poden ser que no coneguem o trobem una altra manera millor de sobreviure al nostre entorn o que ens resulte la manera més còmoda d'aconseguir els nostres objectius.

L'agressivitat era una manera resolta de comportar-se però a costa dels altres.

La tercera de les maneres de conduir-se era l'**assertivitat**. Una persona assertiva diu el que pensa, sent i necessita sense perjudicar el dret dels altres a ser tractats amb respecte i ho fa de manera honesta i no amenaçadora. Ser assertiu significa reconèixer els propis drets personals i significa també respectar els valors i els objectius de les altres persones, encara que preferim els nostres.

Amb l'estil assertiu aconseguim que les persones coneguen el que opinem, el que desitgem i el que sentim, evitem el ressentiment, la ira i la culpabilitat i, com que mostrem respecte, era més fàcil que ens tracten també amb respecte.

Aprendre a ser assertius és la millor manera perquè les persones millorem l'autoexpressió (l'expressió dels desigs, necessitats, idees i sentiments de manera adequada i responsable) i incrementem la nostra responsabilitat.

Qüestions:

1. Imagina bones respostes per a aquestes frases de pressió:
  - *Tots ho fan, què vols, ser un/a friqui?*
  - *Si m'estimares, tindries relacions sexuals amb mi.*
  - *Sé el que vols, el que passa és que tens por del que diran.*
  - *Has de créixer. No pots ser sempre un/a xiquet/a.*
  - *Saps que t'estime i que fer-ho significa donar un pas endavant en la nostra relació. No vols avançar?*
  - *Ja vàrem tindre relacions abans. Quin és el problema ara?*
  - *No voldràs que la gent pense que no ets un home (una dona), veritat?*
  - *Et quedaràs l'últim si segueixes així.*
  - *Ets un pavo! Què fas eixint amb la lletja del grup?*
  - *No n'he deixat prenyada a cap. Jo controle.*
  - *No tingues por que jo sóc de fiar.*
  - *Si et quedes embarassada, em faré càrrec. Sóc un tipus responsable.*
  - *Si ets tan parada, passarà de tu i se'n buscarà una altra.*
  - *Tu tens tantes ganes com jo.*
  - *M'has excitat. Ara no em pot deixar així.*

- *Ets una escalfabraguetes!!*
- *Prova-ho. Ja veuràs com fliparàs!*
- *Beu una miqueta i veuràs que bé ens ho passem.*
- *A què venies?*

2. Què és una frase de pressió? És fàcil pensar en bones respostes contra la pressió?
3. És més comú per a les xiques o per als xics usar frases de pressió? Per què?
4. Per què creus que l'anticoncepció és encara un assumpte de les xiques? Què fa que els xics no se'n responsabilitzen? Creus que té a veure amb els missatges diferents que es donen a xics i a xiques? Explica-ho.

7.4. Ho farem... quan voldrem

Temes: Expressar i defensar els nostres desitjos amb assertivitat.

Desenvolupament. Per parelles heu d'escenificar les situacions que a continuació s'exposen. Un dels membres de la parella no ha de saber res i ha de contestar espontàniament. Després de l'escenificació reflexioneu sobre quina hagués estat la millor resposta. Es tracta d'una activitat apta per una jornada cultural de centre.

1. Iniciació sexual

Xica:

Ixes amb un xic que t'agrada molt des de fa una setmana, però la segona vegada que heu estat junts ell ja vol que el masturbes i t'ha posat la mà per sota de les braguetes. Tu et sents incòmoda perquè encara no tens la prou confiança i necessites més temps. Ell insisteix. Respon a les pressions del teu company.

Xic:

Ets el xic i vols tocar-li i acaronar-li la vulva a la teua xicota i que ella et toque a tu, però ella no ho té clar, per això l'has de convèncer amb raons d'aquest tipus: *a) No sigues estreta, açò és normal avui, b) Totes ho fan, perquè tu no? o c) Si no ho fem, et deixaré per una altra: un xic necessita més sexe.*

2. Xafarderies

Xic:

Li contes a un amic que la xica amb qui ixes és una "guarra" perquè: *a) es deixa fer de tot, b) ha anat amb més d'un xic en poc de temps i c) et diu que li agrada molt que la toques.*

Xica:

Escoltes el teu amic i li expliques que és un poca-solta i que les dones també tenen dret a fruit del sexe i a ser actives sexualment.

3. Atreveix-te!

Xica:

T'agradaria que el teu xicot et besara la vulva perquè saps que és l'única manera amb què arribes a l'orgasme; però no t'atreveixes a demanar-li-ho perquè: *a) et fa vergonya, no vols que pense*

que ets una experimentada, b) a ell li agrada el coit, c) no vols que pense que ets una cria i que no t'agrada el coit.

Xica:

Aconsella la teua amiga que li ho demane i dóna-li raons.

4. Crítiques sexistes

Xic:

Estàs contant al teu amic com de bé t'ho passares amb Joana, una xica ben *guarra* que es deixa fer de tot. L'animes a enrotllar-se amb ella.

Xic:

El teu amic és un masclista i li agrada aprofitar-se de les xiques. Li dius que no et sembla bé la seua crítica i ho argumentes.

5. Vine-te'n a casa!!

Xica:

Els teus pares se'n van de cap de setmana i et quedes sola a casa. T'agradaria convidar el teu xicot, però et fa tall perquè: a) no vols que pense que vols tindre relacions coitals, b) algú podria veure-vos i contar-ho.

Xica:

Aconsella la teua amiga

Altres situacions:

6. **Volem fer-ho:** una xica vol tenir relacions coitals amb el seu nuvi però li fa por l'embaràs, si la relació canviarà després i si li farà mal. El xic també ho vol fer però ha d'aconseguir dissipar els dubtes d'ella sense pressionar-la.
7. **Volem fer-ho:** un xic vol tenir relacions coitals amb la núvia però li preocupa no saber posar-se bé el condó, si li farà gust fer-ho amb condó o li llevarà plaer, i si estarà a l'altura o orgasmarà ràpidament. El seu amic, que ja ho ha fet, l'aconsellarà.
8. **Em fa fàstic:** una amiga li conta a una altra que el nuvi vol que li xuple el penis però ella no vol fer-ho perquè li fa fàstic i pensa que fer-ho és de porques. L'amiga li desmunta els prejudicis.
9. **I el condó?:** un xic vol tenir relacions coitals amb la núvia però no té condons, de manera que intenta convèncer-la que ho facen sense dient que la primera vegada no passa res, que es retirarà abans d'ejacular i que allò important és com s'estimen. La xica respondrà a les seues pressions.
10. **Jo no vull:** un xic molt més major que la seua xica vol tenir relacions coitals amb ella i li diu que té molta experiència, que sap que li agradarà i que l'estimarà sempre. La xica respondrà a les seues pressions.
11. **No et conec.** Una xica coneix un xic guapíssim a la disco, i vol enrotllar-se amb ell però té pors per si li encomana alguna malaltia, pel que pensaran les meues amigues o per si ell pensa que és una xica fàcil. El xic ha de discutir-li aquests dubtes sense pressionar-la ni mentir.

12. **Porta condons:** una xica vol portar condons a la bossa per si de cas, però no s'atreveix perquè té por que els xics pensen que està "a punt", que li'ls troben a casa o que les amigues la critiquen. Una amiga l'anima a portar-ne.

7.5. El preservatiu

Temes: amor, sexualitat i prevenció; l'ús del preservatiu.

Qüestions: Deixa un comentari al bloc en aquestos articles.

[Amor y preservativo](#),

[Placer y preservativo](#) i

[Presiones y preservativo](#).

7.6. Assertivitat

Temes: expressió assertiva dels desitjos; ceguesa emocional.

Desenvolupament. Pel·lícula *Krámpack* (Cesc Gay, 2000)

Dani està enamorat de Nico però no sap què fer amb les seues emocions.

<http://www.youtube.com/watch?v=OrsaLaq6PMM>

Dani intenta evitar que Nico quede amb Elena

<http://www.youtube.com/watch?v=91UdmeO9ZHg>

Elena fa un plantejament clar a Nico

<http://www.youtube.com/watch?v=SkWOILaJN8A>

7.7. Els drets sexuals

Temes: els drets sexuals com a drets humans; la sexualitat lliure, segura i plaent com a dret de les persones.

Desenvolupament. L'any 1997 van ser declarats a València, en el XIII Congrés Mundial de Sexologia, Sexualitat i Drets Humans, els drets sexuals. Comenteu-los.

Drets sexuals

1. **Dret a la llibertat sexual**, que exclou totes les formes de coerció, explotació i abús sexuals en qualsevol moment de la vida i en tota condició.
2. **El dret a l'autonomia, la integritat i la seguretat sexual del cos.** Aquest dret inclou la capacitat de prendre decisions autònomes sobre la pròpia vida sexual dins del context de l'ètica personal i social. També n'estan incloses les capacitats de control i gaudiment dels nostres cossos, lliures de tortura, mutilació i de qualsevol mena de violència.
3. **El dret a la privacitat sexual.** Aquest involucra el dret a les decisions i conductes individuals realitzades en l'àmbit de la intimitat, sempre i quan no interfereixin en els drets sexuals d'altres.
4. **El dret al plaer sexual.** El plaer sexual, inclòs l'autoerotisme, és font de benestar físic, psicològic, intel·lectual i espiritual.

-
5. **Dret a la igualtat sexual**, lliure de qualsevol forma de discriminació. Implica respecte a la multiplicitat i diversitat de les formes d'expressió de la sexualitat humana, sense importar el sexe, gènere, edat, ètnia, classe social, religió o orientació sexual.
  6. **El dret a l'expressió sexual emocional**. L'expressió sexual va més enllà del plaer eròtic o dels actes sexuals. Tot individu té dret a expressar la seva sexualitat a través de la comunicació, el contacte, l'expressió emocional i l'amor.
  7. **El dret a la lliure associació sexual**. Significa la possibilitat de contraure o no matrimoni, de divorciar-se i d'establir altres menes d'associacions sexuals responsables.
  8. **El dret a la presa de decisions reproductives lliures i responsables**. Abasta el dret a decidir tenir o no fills i/o filles, el seu espaïament i el dret a l'accés als mètodes de regulació de la fecunditat.
  9. **Dret a la informació** completa, objectiva i verídica sobre la sexualitat humana que permeta prendre decisions respecte de la pròpia vida sexual.
  10. **El dret a l'educació sexual integral**. Aquest és un procés que s'inicia amb el naixement, que dura tota la vida i que hauria d'involucrar totes les institucions socials.
  11. **Dret a la salut sexual**. Inclouent la disponibilitat de recursos suficients per al desenvolupament de la investigació i dels coneixements necessaris per a la seua promoció.

Qüestions:

1. Els drets són també responsabilitats. Tria'n tres i formula quina és la teua responsabilitat davant els drets dels altres. "Si tinc el dret... tinc la responsabilitat de..."
2. Ara llegiu el text següent i penseu en la importància del dret de què parla el text:

No t'estime

Hi ha el dret a dir no: no t'estime. No vull parlar amb tu, no vull fer l'amor amb tu, ni tampoc la guerra. No vull fer res amb tu. No vull vore't. No vull. No. Aquest dret també existeix després d'haver fet l'amor una vegada o moltes. Després d'haver viscut amb una persona dies, mesos, anys, mil·lennis. Després d'haver sigut feliços, molt feliços els dos, i d'escriure's versos, i de viatjar per la Mediterrània, i de sentir una gran passió, i de comprar junts l'apartament [...]

Hi ha el dret que deixes d'agradar-me, d'interessar-me, d'importar-me. El mateix dret que m'agrade un/a altre/a, que no m'agrade ningú, que m'agraden tots/es, que m'agrade el teu amic íntim, la teua amiga de l'ànima, el veí del cinquè, qui em done la gana. I si hi ha reciprocitat, millor que millor. [...]

C. Gavela. *El País*. 10.09.02

Activitat de recapitulació dels blocs 6 i 7.

Escriu una carta al teu amic i a la teua amiga.

Per als xics. Tens un amic a qui agrada llegir revistes de xics i li encanta dir acudits masclistes. Quan veu un xic pel carrer que és una miqueta femení, no pot evitar fer algun comentari, o xiular-li com si fóra una xica. Amb la seua xicota es porta bé però de vegades comenta que li agrada que siga una miqueta dèbil perquè així ell se sent important. Sap que ella no s'atreveria a posar-li les banyes, però de tant en tant li mira el mòbil i el Messenger, per si de cas. Inventa el diàleg que mantens amb ell, on li expliques què és ser un home igualitari.

Per a les xiques. La teua amiga Ester ix amb un xic un poc masclista. Ell li diu que no isca amb vosaltres, però com ella no li fa cas, aleshores s'apunta al vostre grup, encara que tot el temps està damunt d'ella i quasi no la deixa parlar amb vosaltres. Alguna vegada l'has vist demanar-li el mòbil a Ester per a mirar-li els missatges, i ella li l'ha donat. És molt gelós. A més, ja han tingut relacions coitals i ell ja vol *fer-ho* totes les setmanes. A Ester no li ha agradat les tres vegades que ho han fet; no li ha fet mal, però tampoc ha sentit res d'especial. Les dues primeres, es va posar el preservatiu però la tercera va dir que acabaria fora i Ester va acceptar per no discutir i perquè estava amb la regla i algú li ha dit que així no es pot quedar embarassada. Inventa el diàleg que manteneu tu i la teua amiga, on li expliques que es mereix una relació on l'estimen i confien en ella.